

კვირიდან კვირამდე.

ან გუჟრათ? — მაგრამ უნდა ვთქვათ — თავისი თავის გამოკლება — როგორ მოვლენ უნდა ვთქვათ? — წესიერების დარღვევა — სხვა მაგალითები — ხსენების ქაღალდი და დარბაზი შექმნა და დადგინდა.

ნდა გამოვიტყუე, მკითხველო: ამ უქანსკენელ დროს მე სრულიად შეეცვალე აზრი თვით ისინი ქალაქის საბჭოზე, წინა თუ უბედურ დღეს დაბადებულადაც მე მხოლოდ ქალაქის მცხოვრებნი მიმაჩნდა, რომელთაც ჟამთა-ციოთარებამ თავისი საშინაო საქმეების მოსაწყობად და მართვა-გამგეობისთვის დღევანდელი საბჭო არაღუწა. მაგრამ, როგორც ამ ბოლო დროს გამოაშკარადა, არც თვით ქალაქის საბჭო ყოფილა ბედნიერ დღეს დაბადებული! მართალია, სრულიად უღარადელი და განუხილველი, საბჭოს წევრების უზრუნველობის გამო, ჩვენ მოკლებულნი ვართ ყოველგვარ კეთილ დაწესებულებას; მართალია, თვითისის ანტისანაიტარული და ანტიპეტიციური მდგომარეობა უკიდურეს ხარისხამდეა მისული; მართალია, სხვა იცითეს გარდა, დროგამოშვებით უწყლოდ უნდა ვინაობოდეთ; მართალია, ქალაქის ქუჩებში ხან მუხლმდი ტალღაში უნდა ვივლით და ხან წვიმები უნდა ვიპყროთ; თუმცა ყოველივე ეს და კიდევ ბევრი სხვა გასაჭირი მართალია, მაგრამ ჩვენ დღეს რომ ვართ დარწმუნებული, რომ ასეთ უკუღმართობას ადრე იქნება, თუ გვიან, ბოლო მოვლება და რომ ის ძალია, რომელიც ამას იქნას, თვით მცხოვრებლებში მონაოყენება. ჩვენ ის არ ვიცით, რამდენად შეგნებული აქვთ თვითისის მცხოვრებთ თავისი ძალია. ჩვენ დღეს ის ვიცით მხოლოდ, რომ დღევანდელი თვითისის საბჭო სრულიად გაკოტრებულია უნდა ჩაითვალოს. არ გუჟრათ? მაშ, მოისმინეთ.

* *

თუ არ სრულ გაკოტრებას, მაშ რას ნიშნავს ის ვარკვეობა, რომ არც ერთ საქმეს, რომელიც კი ამ ორი თუ სამ წლის განმავლობაში თვითისის ქალაქის საბჭომ გამოიწყო, სასურველი ბოლო არ მისცემია? ნუ თუ ეს იმის უტყუარი ნიშანი არ არის, რომ ქალაქის გამგეობა და მისი ყურმოპყრილი მონა — საბჭო — ქალაქის რთული და ღვივ საქმეების მართვისთვის აღარ გამოადგება? გვიარდებოდენ ქალაქის სანიტარულ გაუმჯობესებას, სახალხო ვანათლებლის გაფრთხილებას და წინასაცემების გასწავლას; ალგვი-თქვის მრავალჯერ ქუჩების გასუფთავება, მოკირწყვლა და გაუმჯობესებული ვანათლების შემოღება; იკონის

წყლის გაყენა; შეგვიბრუნე ცხენის რკინის გზის გამოყენება და „უსახელო საზოგადოების“ თვითგზობისაგან ხსნას და სხ. მაგრამ მერე რა გამოვიდა? მხოლოდ წყალი გამოიყენეს, როგორც იყო. ხოლო რა გამოყენა ეს ჩვენ კარგად ვიცით, რადგან სწორედ ამ ორი კვირის წინათ თითქმის მთელი თვითისი უწყლოდ კინაღამ დაიწყო. და მე თქვენ გეტყვით, საბჭომ ამის შესახებ ძლიერ შეიწუხა თავი.

— ნება მომეცით დავეკითხოთ წყლის თაობაზე, — შეგვითხა ხმოსანი ხუდადოვი ქალაქის თავის მოადგილეს, ბ-ნ ივანენკოს.

ივანენკო: ახლა უკვე ყველაფერი გასწორებულია!

ხუდადოვი: თქვენ შეგიძლიათ თქვათ, რომ შედეგში ქალაქი არ დარჩება უწყლოდ?

ივანენკო: თქვენ შეგიძლიათ თქვათ, რომ რომელიმე მილი არ გაფუტდება?

ხუდადოვი: ეს რას ვაქვს!

და მართლაც, ეს რასა ვაქვს, მკითხველო? ვანა ასე უნდა ლაზარდარობდნ ისინი, ვისაც ქალაქის მცხოვრებლებმა ჩააბარეს თავისი საქმეების მართვა და როგორ მოწყობა? ნუ თუ ეს ჰაბარა სტენა სასეხბოთ არ გვიმტყცებს ქალაქის საბჭოს სრულ უნიუობას ქალაქის საქმეების მართვაში? ამისათვის რა გასაკვირვებელია, რომ საგუბერნო ადმინისტრაციამ განსაკუთრებით კომისია დანიშნა თვითისის ქალაქის გამგეობის რევიზიის მოსახდენათ წყლის საქმეში. მართლაც მართა ეს გარემოება ამტკიცებს დღევანდელი თვით მართველობის სრულ გაკოტრებას. მაგრამ მოვივიროთ კიდევ ცხენის რკინის გზის გამოყენების საქმეც. ჯერ ხომ, როგორც ჩვენში იტყვიან, უსახელო საზოგადოებამ აითრია ფეხი, თუც კონცესიის ვადა კი ხანია გაუფიდა. ან კი რა ენაღვლებოდა!

ვანა არ იცოდა ქალაქის გამგეობის უზრუნველობა? როგორც რომ კარგად იცოდა და სწორედ ამიტომაც უქანსკენლათ ასეთი პასუხი მისცა: ინებეთ, გამოვიდეთ, მაგრამ უნდა იცოდეთ, რომ ჩვენი ხელშეკრულობის ძალით თქვენ მხოლოდ რღველების, ე. ი. მართკო ლიანდების, გამოყენება შეგიძლიათ; შენობები და ვარკვები ჩვენ უნდა დავაჩრქვოთ, მოდიო და აბა ამას შემდეგ ნუ მოიწონებთ ქალაქს „მამების“ მზრუნველობას! ზრუნვენ როგორ არა! ქალაქის გამგეობამ ამის თაობაზე სასამართლოს მიმართა: გვიშველე რამე, უსახელო საზოგადოების ხრიკებისაგან გვიხსენო! ამ მხრით ქალაქის გამგეობას ძლიერ წავაგეს თვადი ი. შ. ბარათაშვილი, რომელიც თურმე, როგორც ვახუთებმა გვაუწყეს, საოლქო სასამართლოში ეციბეს თვითისის საადგილ-მამული ბანკის

დრეკტორობის ადგილს! რას არ მოესწრება კაცი ამ ჩვენ ცოდვილ ქვეყანაზე!

* *

ყველაფერი გვეგონა მაგრამ, თუ თვილასის ქალაქის გამგეობის ზნეობრივი სიკოტრე ასე ჩქარა გამოაშკარავდებოდა, ეს ჩვენ არ გვეჯროდა. ეს მოხდა ამ თვის 15-ს. თქვენ გეცოდინებთ, რომ 11 იანვარს მძველ ერეკლე მეორეს პანაშვიდზე ქალაქის თეთი მართველობის მხრით ოფიციალური წარმომადგენელი არ დასწრებია. მაგესსენებთ აგრეთვე ისიც თუ რა ალიაქოთი ასტებნა ამ გარემოებად ადგილობრივ პრესაში. და მართლაც სხვა მაღალი ოფიციალური პირები თუ დასწრენ ერეკლე მეორეს პანაშვიდს, რატომ ქალაქის თეთიმართველობის წარმომადგენელი არ უნდა დასწრებიყო, ეს კი ვერ მომივიდა კარგათა, —გაიფიქრა თავისთვის ბნმა ივანეჯიკში. ეს ფიქრი მან 15 იანვარს ქალაქის საბჭოსაც განუზიარა და თანაც ყოველად უხერხული ბოღიშით იწყო თავის გამართლება. საბჭომაც შესაფერათ მიიღო ივანეჯიკის ძალდატანებული განცხადება: სამარისებური სიჩუმე იყო ამ განცხადების საპასუხოთ. ახლა ჩვენთვის ვიცითხო, რას ნიშნავს ბნ ივანეჯიკის განცხადება, თუ არ თავისი თავის გაშოლტვას! აი უტუუარი ნიშანი ზნეობრივი სიკოტრისა!

* *

მაგრამ თუ ამიერკავკასიის ცენტრში, თვილისში, ასე ძალადაუტანლათ იშოლტვენ თავის თავს და ისიც არა ნამდვილი შოლტებით, არამედ სიტყვიერით, პროვინციებში ასე როდ იქცევიან: იქ პირიქით, ნამდვილი, რეალური შოლტები და სხვა ამისთანებებია ხმარებამი და ისიც არა თავის თავის ვასაშოლტავთ, არამედ სხვების. ეტყობა, პროვინციულებს სხვა ნაირი ტაქტიკა ჰქონებათ. თუ ამ ტაქტიკის სასებით გაცნობა გსურთ, გირჩევთ წაიკითხეთ ივანე ზეზუნაშვილის საქმე, რომლის პროცესი ამ დღეებში დაიბეჭდა ადგილობრივ გაზეთებში. ეს საქმე გრძელი ისტორიაა, და ამის გაცნობა აქ შეუძლებელია. ჩვენთვის ამ საქმეში უმეტესად საინტერესოა ორი მომკმედი პირი: პოლიციის მისისტავი თეიმურაზ ჯანსუყიანი და ჯანსუყიანი კეზიძე.

* *

1895 წელს შუშის მაზრაში (განჯის გუბერნია) სოფ. შელოში, ფირფიტების ენახში მოკლეს რამდენიმე კაცი. უკანასკნელებში ერთი კუშნარევი, გამომძიებლის მეჯინეზე, რომელსაც მხოლოდ შემდეგი სიტყვების წარმოთქმა დასცალდა: „იცოდეთ, რომ ჩვენი მკვლელები სანახეროთ ჯარზეხდნოთ კამანდის* ხალხია და სანახეროთ თემურ ბეგის (ვასან-

ბეგვის) სადნიკებია.* პრისტავმა თემურ-ბეგმა, რომელმაც პირველათ შეადგინა ამის შესახებ ოქმი, ამ მკვლელობაში დამანაშვეთ სპირტის—სახადი ზავადის მებატრონე მდიდარი ივანე ზუბოლოვი სცნო, თუმც კუშნარევის უკანასკნელი სიტყვები სულ სხვას ამტკიცებდნ. თავის მხრით, შუშის მაზრის უფროსმა, თ.დ. აფხაზმა, დამანაშვეთ მოსანახეთ ჯაფარ-ბეგ ევზიროვი მიმართა. ეინ არის ეს ჯაფარ-ბეგი — იკოტრე თქვენ. ჯაფარ-ბეგი ჩვენს ნამდვილი ხანია, —ასე აჩვენეს მოწმეებმა სასამართლოში. მან დააღვა გადასახადი თავის სასარგებლოთ. ქორწინებას, ცოლ ქმრობის გათიშვას და ყოველ გვარ საფურო საქმეს. ორ ჯერ 1890 და 1894 წელს მან მოახდინა ყრილობა ყველა სოფლების პატრეცემულ პირებსა, მიიყვანა ისინი ჯამგი და ჩამოართვა მათ ფიცი სრულ მორჩილებაზე. მე თითონ შევეციე მას — აჩვენა ერთმა მამასახლისმა — და ალუტქი, რომ იმის დაუკთხავათ არაფერი საქმე არ გამეკეთებია... ყოველივე ამას ჩადიოდა ის თავის „უქმების“ (მოსამახურების) დახმარებით, რომლებიც იკლვებდნ, ცარცილენ, წყავლენ და კლავდენ ყველა იმათ, ეინ არ აძლევდა ხარკს ევზიროვის. მაზრის უფროსის თანამეწმე, პოდპოლკოენიკმა ბარანოესკიმ სასამართლოში აჩვენა: „ევზიროვი თავის ნუტების და აურაცხელი ცრუმოწმეების დახმარებით ცარცილენ, წყავდა და კლავდა; მთელი ამ დაბის ხეობის მტკარებნი მის გამო შეძრწუნებულნი იყვენ და ხარკს იხილენ.

სამხედრო ბრალმდებელის თანამეწმე: უჯაკრავათ, ბნო პოდპოლკოენიკო! ამისთანა საქმეებზე ლაპარაკი ასე არ შეიძლება. ამას დამტკიცება უნდა. ბარანოესკი: მე შემძილა დავამტკიცო თითოეული ჩემი სიტყვის სიმართლე.

ბრალმდებელი: მაპარა აქ ხომ შეუაგული აფრიკა არ არს. თქვენ ლაპარაკობთ იმისთანა საქმეებზე რასაც ჩემი გონება და ჩვეულებრივი ლოღაკა ვერ შეუტრიადება.

ბარანოესკი: დიან, აქ განჯის გუბერნია გასლავს; მაგრამ აქ სხვა ბეგებაც ასე იქცევიან; ევზიროვი მხოლოდ უძლიერესა იყო იმათში.

ჩვენ აქ ვერ მოვიხსენიებთ ყველა იმ სისაძავლეს და შემპარწუნებულ ამბებს, რომლებსაც აშკარათ ჩადიოდა ევზიროვი. მიიყვან აქ მეორე „გმირას“ პრისტავი თემურ-ბეგ ვასანბეგვის მოკმედებთან ერთ მაგალითს. ევზიროეს, ვასანბეგვის და თ დ აფხაზს სურდათ, რომ სოფ. შელოში მომხდარი ავაშაკობა სულ მთლათ ზუბოლოვის მოეხეთათ თავზე. ამისთვის შეუდგენ ისინი ცრუმოწმეების შოვას. ერთი ამათანი იყო გუსკინ-ხანი,

რომელმაც პირველად გამოამძიებელს ისე აჩვენა, როგორც მის მომყიდველთ სურდათ. მაგრამ ორ თვის შემდეგ გუსეინ-ხანი აძლევს გამოამძიებელს განცხადებას და ამტკიცებს, რომ პირველთ მან გასანზღერვის შთაბრძნებით მისცა ჩვენება. სასამართლოში გუსეინ-ხანმა ასე თქვა: „მე დამიჭირა პრისტავემა საფურ-აღიბგოვმა და მიმიყენა თ-ღ აფხაზთან. თავადამეკითხა, ვიცი თუ არა მე რამეს. შეუღლის საქმეზე. მე არა ვიცოდირა. წამიყენეს თემურბეგთან. ის მოჰყვა, თუ როგორ მოხდა ის საქმე, მაგრამ მე უარი ეუთხარი. მაშინ გაპარტყა სახეში და უბრძანა, რომ მე ჩავეგდეთ ორმოში. იქ ვიწე-ქი ერთი დღე და ღამე, და წამიყენეს თემურთან. მან ხელ-ახლა მეკითხა, მაგრამ მე არა ვიცოდი რა; ხელ ახლა მეტმა და ჩამავდეს ისე ორმოში. შემდეგ კიდევ მეკითხა და მე მაინც არა ვიცოდირა. მაღრამ ამ დროს პრისტავემა გამოვლიცა „საღნიკ“ მათრახი და დამიწყო თავზე და ზურგზე ცემა... მაგრამ, ვგონებ, საკმარისია, მეკითხელო. ეს ამბავი დამატკიცეს სასამართლოში აურახებელმა მოწმეებმა. სხვათა შორის ბარანოვსკიმ აჩვენა, რომ პრისტავე გასანზღერვი იქებდა თავს მასთან მით, რომ გუსეინზე „მეოთხე წერილი“ ეხმარებოდა. „მეოთხე წერილს“ ის მათრახს ეძახდა, რომელიც, მისი აზრით, ზურგზე წერს და რომელიც ამასთანავე დაბადებზე, სახარებაზე და ყოარაზე უფრო ძლიერ მოქმედებდა. საავთმყოფო ფურცლის და ფერშლის მოწმობით ამ „მეოთხე წერილის“ კვალი კარგათ ეტყობოდა საწყალ გუსეინ-ხანის ტანს.

ჩვენის მეკითხელი, რომელმაც არ იცის რა ხდება სხვა კუთხეში, როდღე დაიჯერებს ამ შემადრწუნებელ ამბებს. ის იტყვის, რომ ეს დაუჯერებელია, და თუ მაინცა და მაინც ამის მსგავსი მოხდა რამ, ეს შესაძლებელია მარტო განჯის გუბერნიაშია. ზევით აწერილი ამბების სიმართლემი ეტყის შეტანა ყოველად შემუძღვებელია, ვინაიდან ყოველივე ეს სამხედრო სასამართლოში გამოიძიკვა. ხოლო რაც შეეხება იმას, რომ ეს მხოლოდ განჯის გუბერნიაში არის შესაძლებელი, ესეც უსაფუძლოა. — ჩვენ ვიცით, რომ ამას წინეთ ახალბაიანეთის პრისტავე ჩეტვერიკოვი სხვა-და-სხვა ბოროტ-მოქმედების და მექრთამეობისთვის გაგზავნილი იქმნა ციხიბრში. ამ ქვათჯვენიერის მახრის უფროსი, ბ-ნი რაუბინგოვი, პასუხის ვებაშია მოცემული. მაგრამ რაღა შორის წაივლით: ყველას უნდა ახსიედეს, რომ შარშან ქუთაისის საოლქო სასამართლოში გაიჩა ერთი საქმე, რომელიც ძლიერ ემსგავსება ს. შეუღლიში მოხდარ ავაჯობას. მაშინაც ერთი მხრით სასამართლოს წინა-

შე წარდგენ ავაჯობაური განზრახულების უღანაშაულო მსხვერპლი და მეორე მხრით ისინი, ვინც ე-ლღებულნი იყდენ მცხოვრებლების მყუდროება დე-ცვათ, მაგრამ ამის მაგიერათ თითონ ჩაღიოდენ ყო-ველგვარ ავაჯობას: მე ვამბობ პრისტავე ჯაფარიძის „სტრაქინებზე“. პრისტავე საღიბგოვის საღნიკები და პრისტავე ჯაფარიძის სტრაქინები როგორ გენანა ერთიერთმანეთს, მეკითხელო: თითქო ისინი ერთ კალაპოტში იყდენ ამოსხმულნი!

ზნეობის მასწავლებლებს და იურისტებს რომ ჰკითხოთ, საღდან წარმოღვება ეს ავაჯობა, — გიპასუხებთ, რომ ეს ახსენება კანონმდებლობის სისუსტით: საპართალი ძლიერ რბილათ ეტყევა დანაშავეთო. ამიტომ, მათი აზრით, საჭიროა ერთი მხრით სასტიკი კანონის გამოცემა და მეორე მხრით საღიბგოვების და ჯაფარიძეების სტრაქინების რიცხვის გაზრდელე-ბა. ასეთი ქაღაღება ჩვენ მწარე სცილს გვარის ხო-ლომე. რომ ავაჯობა ყოველგან და კრძობთ ჩვენ-შიაც კეთრომული ხასიათის იარაღ, და მთელი ყუ-რადღება აქეთ უნდა იქმნას მიტკეული, ეს დღეს ყვე-ლასათვის ცხად უნდა ყოს. ცხადზე უტყვალენ უნ-და იყოს ის გარემოება; რომ ის ბოძი, რომლის გარშემო ტრაილგებს დღეს ავაჯობა, ფუღაა. ამ ფუ-ღლის შოვის ქველმა წარმოშობა თანამედროვე სო-ფლის ავაჯობები. მეორე მხრით ჩვენ ვიცით, რომ დღეს სოფლის ხალხის ერთი ნაწილი თანდათან პო-ლეტიარიატდება, რომელიც სულ უფრო და უფრო მიეშურება სხვა-და-სხვა საღებ-მიღებო და საჩრე-წელო ადღებებში, საღც მის არსებობას ჩვენ სხვა-და-სხვა უბედული შემთხვევა, „კატასტროფა“, თუ გავაგვიბებს ხოლომე. დღე არ გავა, რომ გავთვებში არ ამოვიკითხოთ ამა და ამ ადგილას იპო-ვეს მატარებლის მიერ გასრესლი სხეული და სხვა. მაგრამ ასეთ შემთხვევას ჩვენ აღარ ვაქცევთ ყურად-ღებას: ეს მეტრა ჩვეულბერიია. ამ დღებში თუფრა შე-მაშუთებელი ამბები მოხდა: ბაქოში ნავთის ქარხნებს, მეპატრონეთა დაუღებრობის გამო. ცეცხლი გაუჩნდა, რომლის მსხვერპლი რამდენიმე მუშა შეიქნა. იმავე დროს ყარსის რკინის გზაზედაც უბედურება დატროი-და, საღც რამდენიმე მუშა მოიკლა ჭ რამდენიმე და-სახიჩრდა. მართალია, ასეთ უბედურ შემთხვევათა სრულიად აკრება ჯერ კიდევ ძნელია, მაგრამ საფა-ბრიკო ინსპექცია რომ არსებობდეს ჩვენში და კა-ნონი რომ ამ შემთხვევაში პასუხის მეგვლებათ ხლი-დეს მეპატრონეთ, რასაკიერელია, ასეთ უბედურე-ბათა რიცხვი ბევრათ ნაკლები იქნებოდა. ყოველ შე-მთხვევაში სხვა ქვეყნებში მუშების დაზღვევა მაინც არსებობს, საზოგადოთ ჩვენში სხვაზე ზრუნვა სრუ-

ლიდ ზედ მეტი ბარგია. ამ რამდენისაჲ დღის წინეთ ვაზ. „კავკასია“ აცხადებდა, რომ პატრიარქის, ცობაძის, მეღვინეთის და სხვების საჩივრის გამო ეგრის ხაზნუგები უნდა აყარონ და რამდენსაჲმ ღარიბ ოჯახს დაქცევა მოეღოსო. საქმეს გამოიძიებს საოლქო სასამართლოს წევრი და საწყლებს ჯერ ექილიც არა ჰყავთო!

სხვა-და-სხვა ამბავი.

ურკის მეზარეულეთა ამხანაგობის მმართველი ბ. კ. თავართქილაძე გეთხოვს გამოაცხადოთ, რომ ამხანაგობის საზოგადო კრება დანიშნულია 13 თებერვალს. დაწერილობით შემდეგ.

ბათომიდან გვატყობინებენ, რომ იქ ამ მოკლე ხანში ქ-ნა მხედის თაოსნობით დაარსდება სახალხო ბიბლიოთეკა.

თფილისის სათავად-აზნაურთა ბანკის დირექტორის აწ განსვენებული თ. ნ. ავალოშვილის ადგილას მიწვეულ იქნა მისი კანდიდატი თავ. ეახეიშვილი თანამდებობის აღმასრულებლათ. ეს არაურათ იამა მეორე კანდიდატს თ. ბარათაშვილს და საოლქო სასამართლოში საჩივარი შეიტანა: თ. ეახეიშვილი კი არა მე უნდა მივეწვიეთო. ენახათ ვის ვადირექტორებს ოლქის სასამართლო.

განკარგულება, რომ კვირა-უქმეობით აღკრძალულ იცოს ვაჭრობა სხვა-და-სხვა მაღაზიებსა და ღუმეულებში და მით ყველა სავაჭროების მოსამსახურენი ვანთავისუფლებულ იქნან მუშაობისაგან, თურმე სრულიად არ შეგებია ხელოვნურ, მინერალურ წყლების ქარხნების მუშებსა და მოხელებებს. ამიტომ ამ უკანასკნელთ საერთო საჩივარი შეუტანიათ სადაც ჯერ არს და შუამდგომლობენ, რათა კვირა-უქმეობით სრულიად ვანთავისუფლებულ იქნან მუშაობისაგან, ამასთანავე თეიური ჯამაგირიდან არაფერი არ ერიცხებოდეთ ხოლმე.

პირველი იანვრიდან ამიერ-კავკასიის რკინის გზის ტელეგრაფის მოხელეთა რიცხვს 101 კიდევ მოუმატეს, მარა ამისთვის მომზადებულ პირთა სიმცირის გამო ეს ადგილები ჯერ კიდევ ვერ შეუმსიათ.

სოფ. მაჩხანის და ფანიანის (სიღნაღის მაზრა) მცხოვრებთ და ტყის მცველთა შორის შეტაკება მომხდარა, ამის მიზეზი ყოფილა შემდეგი: გლეხებმა

იჩიოეს სახელმწიფო ქონებათა მინისტრთან, რაკ ის აქ იყო, რომ სახელმწიფო სანადელო მიწების სარგებლობის ნებას არ გვაძლევნო. მინისტრმა განკარგულება მოახდინა, ისარგებლეთ სხენებული მიწით ახალ განკარგულებამდისო. მიუხედავად ამისა ტყის უფროსმა ბრძანება მიიღო ჩამოერთვის გლეხებს ხს 50 დესიატინა სახელმწიფო ტყე, რომელიც დიდი ხანა მათ სარგებლობაში არის. ამის გამო გლეხებმა გადაწყვიტეს ტყის ერთიანთ ვაკაფვა, რასაც წინ აღუდგენ ტყის დარაჯნი და შეექნათ ბრძოლა. გლეხები სამართალშია მიცემული.

თფილისის ქართველ ფარმაცევტთ ვანუზახათ ამხანაგობის შედგენა და წევრებათ ყველა ჩემი ქვეყნის ქართველ ფარმაცევტთა მოწვევა (იერია.)

საფრანგეთის ერთ ამხანაგობას მიწათ-მოქმედებისა და სახელმწიფო ქონებათა სამინისტროში შუამდგომლობა აღუძრავს იმის შესახებ, რომ ამ ამხანაგობას ნება მიეცეს ღუმეთის მაზრის ერთ-ერთ სახელმწიფო აკარაკში ლიტოგრაფიის ქვით სარგებლობისა.

ქ. ბაქოს, ანუ უცეთ ბაქოს კაპიტალისტებს კიდევ შემატებით ერთი შესანიშნავი ნავთის შადრევანი. 17 იანვარს ბიბე-ვიბატის ადგილებში, რაც წინათ ტავიგეს ეკუთვნოდა, ამოხეთქა უშეგლებელმა შადრევანმა, რომელიც დღე-ღამეში 1,000,000 ფუთ ნავთის ისერის.

სახელმწიფო ქონებათა სამართლებლოში 500-დღის თხოვნა შეუტანიათ კაპიტალისტებს და შუამდგომლობენ იმის შესახებ, რომ ნება მიეცეთ ჩატმის მიდამოების, შირაკის მინდვრებისა და სიღნაღის მაზრის სახელმწიფო ადგილებში ნავთის გამოკვლევა დაიწყო.

მიწათ-მოქმედებისა და სახელმწიფო ქონებათა სამინისტროდან აკრ. ნ. პ. ტრატინოვს ნება-რთვა მოსცელია აიღოს კრედიტი იმიერ-კასპის მხარეში 6 ევანი (3,600 ფ.) ზამის თესლის შესაძენათ. თესლი უნდა მოხმარდეს ვანჯისა და ბაქოს გუბერნიებში ზამის წარმოების აღორძინებას. დახმარება უნდა გაეწიოს იმ ადგილებსაც, სადაც უკვე მისდგენ ზამბის მოვლა-მოყვანას.

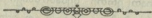
მიწათ-მოქმედებისა და სახელმწიფო ქონებათა სამინისტროს საკითხთ უცენია განსაკუთრებული შენობები იქნან აგებულნი ქუთაისის გუბერნიის

თამაქის სამავალითო პლანტაციისათვის და თევზ-
ულობის დასამზადებელ ქარხნისათვის მდინარე არა-
გეთან.

ამ თვის 22-ს უკანასკნელი კრება ჰქონდა თვი-
ლისის სათავად-აზნაურო კომისიას, რომელსაც მინ-
დობილი აქვს გამოარკვიოს საჭიროა თუ არა თვი-
ლისის გუბერნიისათვის საერთო დაწესებულებანი.
კრებამ თითქმის ერთხმით (წინააღმდეგი იყო მხო-
ლოთ ერთი კაცი) გადაწყვიტა—საჭიროა.

კავკასიის სამოსწავლო ოლქის მზრუნველს შე-
უდგენია პროექტი შესახებ სასკოლო გადასახადის
შემოღებისა და კავკასიის მთავარ-მართებლისათვის
წარუდგენია განსახილველათ

თფილისის პოლიციებისტრმა კავკასიის უმაღ-
ლეს მთავრობას წარუდგინა ახალი პროექტი პოლი-
ციის მოხელეთა გამარჯვების შესახებ—პროექტის
აზრით უნდა დაწესდეს პოლიციებისტრის მეორე თა-
ნაშემწეს ადგილი. 10 პოლიციის მოხელე ლ 120
უბრალო პოლიციელი უნდა მიემატოს ახლანდელ
პოლიციას.

„კვალის“ კორესპონდენციები.

უთახის. 13 ამ თვის იყო კრება აქაურ სა-
მეურნეო საზოგადოების განყოფილებისა.
ღიდი ხანია არ ყოფილა ასე საინტერესო
აქაური განყოფილების კრება.

ხსენებული კრების უმთავრეს საგანს ისევ ჩეე-
ნი ბედარული სამეურნეო სკოლა შეადგენდა. აქაუ-
რებმა თითქმის ყველამ კარგათ ვიცით, რომ ჩუნი
სამეურნეო სკოლა თუმცა მეექვსე წელიწადია არ-
სებობს, მარა ამ ხნის განმავლობაში მას შესაფერი
მზრუნველ-მთარეელი ვერ გამოუძენია, რის გამოც
ხსენებული სკოლის გაუმჯობესება შეუძლებელი
შექნა. ყველამ ვიცით და დარწმუნებულნიცა ვართ,
რომ მის მართვა-გამგეობას დღემდე საქმის არა ნა-
მდელილი მოყვარულნი კისრულობდნენ... დაარსდა
სკოლა იმ დროს როცა მეურნეობაში კრიზისი გან-
ნდა. თითქმის მთელი ქუთაისის გუბერნია სიზარ-
ულთ მიეგება სამეურნეო სკოლის დაარსებას, რო-
მელსაც ყოველი კუთხიდან მოაწყდენ სამეურნეო,
კულტის შეძენის მსურველნი. მაკრამ, საუბედუროთ,
ქუთაისის სამეურნეო სკოლამ ვერ-ჯგერობით ვერ
გამართლა ასეთი იმედი, ე. ი. მის ნაყოფს ჩვენ
ჯერ კიდევ ვერ ვხედავთ...

1898 წლიდან ადგილობრივ სამეურნეო სკო-
ლას ახალი მზრუნველი ჰყავს. ძველმა, ბანმა ხოჯა-
ევმა, რომელიც სასწავლებლის მზრუნველი იყო
მისი დაარსებიდან, მზრუნველობას თავი დაანება.
კრებამ მას მადლობა გამოუცხადა და მისი რჩ. ვით
ახალ მზრუნველთა ერთ ხმით აირჩია ბანი დ. ბა-
ქრაძე. ბ. ბაქრაძე მართალია ნასწავლი მეურნე არ
არის, მარა მზრუნველისათვის ეს ისე საჭირო არ
არის; მისი მოვალეობა გამჭირავი განცებით სკო-
ლის საქმისთვის თვალ-ყურის დევნება, ჩვენც ამ ხა-
ნათ გზის დალოცვის მეტი არა დაგვრჩენიარა. ვა-
საჭირო ხანა ამ სკოლამ უკვე გაიარა და ახალ ხანას
მის ცხოვრებაში მით უფრო უნდა მოველოდეთ,
რომ მას ახლო მომავალში ახალი მმართველიც
მოეღოს, რადგან ძველი, ჩვეულებისამებრ თვისთა
წინაპართა, უტოლოდ ეყო მას, დატოვა რა აწე-
წილ-დაწწილი საქმეებში.

შემდეგ კრება გადავიდა ბ ნ შ. ჩიხლაძის თხო-
ვნაზე. ბანი ჩიხლაძე ავტო მესამე წელიწადია ცდი-
ლობას ამერიკული ეაზის სამყარო სკოლა გასწანას.
თავის მამულში (სოფ. შორაშაში, შორაანის მახრა)
მას ჰქონია 400-ე დამყნილი და რამდენიმე ათასი
დასამყარო და ლერწათ ვასაშენებელი ამერიკული
ეაზი, რის შემოწმება მან განყოფილებას თხოვა;
ასეთი შემოწმება სამეურნეო საზოგადოების მხრით
საჭიროა იმიტომ, რომ ბანი ჩიხლაძე მთავრობისა-
გან დახმარებას თხოულობდა. პირველათ ბ ნ ჩიხ-
ლაძის თხოვნა შეწყნარებულ იქმნა: მის მამულის
შესამოწმებლათ იმ სკოლისავე მასწავლებელი, ბ.
შარაშიძე, გაგზავნეს, რომლის მოხსენებამ უწინა
კრებას, რომ ბ. ჩიხლაძეს მართლა ჰქონებია აღნი-
შნული რიცხვი ამერიკული ეაზებისა. მარა არც მე-
ორე და არც მესამე კრება ამას არ დაჯერადა და
იქვი შეიტანა ჩიხლაძეზე; რატომ ბ ნ ჩიხლაძემ ბ ნ
საჯაროსელსკის (საქარის გამგეს) არ მიმართა? კრე-
ბის აზრით, თუ სამეურნეო საზოგადოებამ დააკმა-
ყოფილა ბ ნ ჩიხლაძის თხოვნა, იმ შემთ-
ხვევაში საქარის სანერგე გამგე მეურნეობისათვის
დარჩება, და შემდეგ კიდევ მრავალი დაიწყებს
ასეთ უშაშვადობობასო. ნამყენი ეაზების გამარჯუ-
ების საქმე იმდენათ საინტერესოა და თანადროულია,
განსაკუთრებით დასაყვით საქართველოსათვის, რომ
მაზე ისე მსუბუქათ სჯა-ბაასი, როგორც ჩვენ ამე-
რიკული ეაზის პირველ პიონერთ მოუღისთ; ვერა-
ფერი თვეების იქნება სამყაროსათ ამ საქმის წარმა-
ტებისათვის..

შემდეგ კრებამ განიხილა თხოვნა სამეურნეო სკო-
ლის ორი შევირდისა, რომელნიც ამ კოტა ხანში და-
უთხოვნიან სკოლის გამგეს. როგორც ეტყობოდა,

40

ჩრევის წყერნი სკოლის ღრობით მმართველის ასეთა მკაცრი განაჩენით არ იყვენ კმაყოფილნი და შეუამდგომლობდენ განყოფილების წევრების წინაშე დასჯილი შევიარდების სასარგებლოთ. სკოლის ჩრევის ერთმა წარმომადგენელთაგანმა აღარა, რომ შევიარდების დათავისნი მიზეზი სკოლის მმართველი, ბ. ბიბიკოვი, ყოფილა. კრებამ ამ საქმის ხელახლათ განხილვა ახალ მმართველს მიანდო. თქმა არ უნდა, რომ ეს უკანასკნელი უფრო სამართლიანათ შეხედეს ამ საქმეს.

ბოლოს საერთო საკითხთა შორის კრებაზე ცხარე ბაას გამოიწვია ბბ. პეტრე წულუკიძის და უჩინოს წინადადებამ სოფელს ხალხის ახლანდელ გაჭირებულ მდგომარეობის შესახებ ორივე წიქარი განყოფილებისამ ამტკიცებდენ გლეხების დღევანდელ გაჭირებულ მდგომარეობას. მათი სიტყვით საფულეში, მაგ. საეკრელო-გურიაში, შორაპანში და სხ. მკედლანი ს-მანდს, თუმე, ევლარ ფქენ, რადან დღევ-მდინარეები მომეტებული ყინვების გამო გაყინულან და წისკილეები აღარ მუშაობენ. გურია-სამეკრელოშია, აღლევიებთ წარმოთქვა ბ-მა უჩინომ.—ფქვილი რა ევლარ უშო-ვათ, სმინდს ხარ-შავენ და ისე იყებებიანო; შეშა რომ ვე-ლარ მოუხდინათ შორეული ადგილებიდან, ღობეს და წყევლებს ხმარობენ შეშათა. მე, როგორც სახელმწიფო ქონებათა მოხელეს, აუჩახვებო გლეხებმა მომმართეს: გემეველეთ, უცს-ლოთ ეიხოცე-ბით და სახელმწიფო ტყიდან შეშის გატანის ნება დაგვრეთო. ბ. პ. წულუკიძემ, დაახასიათა რა მკვიდრთა ახლანდელა გაჭირება, მიუთითა თავის სოფელ კვაპირის გლეხებზე, რომელთაც ამ ცოტა ხანში მიუშარათათ მისთვის დახმარების აღმოსაჩენათ და რომელნიც თურმე, 5000 მანათამდე ყოფილან დაჯარიმებულნი სახელმწიფო ტყიდან შეშის და საზოგადოთ ხე-ტყის გამოტანისათვის. ყოველ ამასთან ბ. წულუკიძემ განმარტა აგრეთვე, რომ ქალაქის გამეგობა სოფლის მკედრთა გაჭირებულები მდგომარეობაში სრულიად არ შედის, სოფლის ნაწარმოებზე გადასახადებს სულ თანდათან უმატებს; ამით როგორც გამოიდევლებს ისე მყიდველებს, ნამეტურ მოქალაქეთა დაბალ კლასს, დიდი ზარალი ეძლევა. ბ-მა წულუკიძემ საპართლიანათ შენიშნა, რომ ქალაქს სენატის გადაწყვეტილების ძალით ამ-ს უფლებმა არა აქვს, და თავის ზარი სხვა ქალაქების მკვალითებით დაამტკიცა. ასეთი შენიშვნა იქვე დამსწრე ქალაქის თავმა იუკედრისა, მეურაცხყოფათ მიიღო და მოკამათთ საქმის შეფენებლობა-უკოდინრობა დასწამა და თაეც ამით გაიმართლა. ეს ხომ ჩვეულებრივი იარაღია უფლების მქონებელთათვის! დასასრულ ერთმა წევრთაგა-

ნმა თხოვა გუბერნატორს, რომ მაზრის უფროსებს უბძანოს დახმარება აღმოუჩინოს ხალხს საქონლის საცემის და შეშის იაფთ მოპოვებაში და სმინდის დაღუქვა ვადმოტანაში. ერთი სიტყვით წევრებმა ახლანდელ კრებაზე მსჯელობით დიდი საცხოველე გამოიჩინეს და ეუსტურებთ, რომ მათი გულმხურვლება ხანგრძლივი ყოფილიყოს...

ასი.

გურია. (ამერიაში ნამგზავრ გურულთა საყუ-რადლებით) ხუთი წელიწადი შორსულა, რაც გურულეებმა ამერიკის ქალაქ ნიუ-ორკში მოგზაურობა დიწყეს; ისინი წელიწადს ერთხელ მოგზაურობენ ხოლმე და ამერიაში რჩებიან შეიდი თვე (მარტიდან ოკტომბრამდე). პირველ ორ მოგზაურობის დროს მეთაურათ იყო ბ. ივანე მახაჩაძე, შემდეგ კი ბ. ლუკა ჩხარტიშვილი. ამერიაში გურულეებთან მოგზაურობდა ერთი ინლისელი, რომელმაც პირველათ გამოიწყო ეს საქმე და რომელიც აქედნა მათ პირობის ბარათს ყოველ მოგზაურობის ბოლო დროს. ამ პირობის ძალით მეთაურთ შეეძლოთ თავის სურვილით აერჩიათ გურიაში ათამდე საუკეთესო ცხენოსანი და მომღერალი გურულეები ამერიაში წასაყვანათ. თითოეულ იმთავანისათვის თითველ ხარჯს გარდა უნდა მიეცათ ათ თემანამდე თიურათ; მეთაურნი კი თვეში ათ თემანამდე მეტს იღებდენ. აქედან ცხადია, რომ ბევრ ახალგაზდა გურულს აღებია ამერიაში წასვლის სურვილი. ამასთან უკან დაბრუნებულთა ნაამბობმა ამერიკის შესახებ უსაზღვრო აღტაცებაში მოიყვანა ახალგაზდა გურულეები რ ამერიაში წასვლის სურვილი ისე განუძლიერა, რომ აზ-ზობდენ, ბოროდ კი იქწავიყვიანოს უსაც შეუძლოთ და ამისთვის არაუფერს არ დავზოავეთო. ვერ გაეკეთდები კაცი თუე აი, რა ოცნებამ შეიპყრო ისინი. ამისთვის ეინ რა მიუძღვნა მეთაურს საჩუქრათ და ეინ რა, მეთაური კი თავის მხრით იმას შეხედდად მოწყალე-ბის თვლით და აღუთქვამდა: „აღდიოთ მაქვს, წაყვანლი იქნებოა“, ეინც, ჩასაკვირველია, დიდ საჩუქარს მიართმევდა. ნათქვამია: „მართლის მთქმელს ყა-ში ჰკრესო“, იქნება მეც ისე დამიპირან მეთაურებ-მა, მაგრამ მათთან ჩუქრას უკაცრავათ, მე მაინც სი-მართლედ უნდა ვთქვა. ამის დასამტკიცებელი საბუთე-ბი ბევრია, რომელთა შორის ერთს, უფრო ცხადს, აქ მოიყვან: ბ. ლუკა ჩხარტიშვილმა, მიიღო თუ არა ცეცხლადისავე საჩუქრათ კარგი თეთრი ცხენი, მაშინვე პირობა აღუთქვა ამერიაში წაყვანისა რ კიდევაც წაიყვანა. მეთაურთ კარგათ უნდა ახსავდეთ ის დრო, როცა საჩუქრებში ირჩევდენ რომელი უყუ-რთეს იყო, და მხოლოთ იმას აიღებდენ. მაგრამ სა-

მდინიროთ ეს დრო მათ აღარ დაუბრუნდებოთ: შემდეგში ვინც აპერიკაში წავა, იმათთან საჩუქრის ქმინა აღარ დაქრდება, უსაჩუქროთ წავლენ.

პირველ მოგზაურობის დროსვე უცხოეთისაკენ ახალგაზდა გურულენთა შორის აღიბადა შური და მტრობა, რამაც მათ შორის ყოველგვარ განწყობილებას და თანხმობას მოუღო ბოლო. თქვენ შეიძლება იფიქროთ: პირველ მოგზაურობის დროს უთანხმოება იმიტომ ჩამოვარდა გურულენს შორის, რომ ორი სამი უხასიათო და ზნე გაუუქმებული კაცო ერთობა მათ შორის და მათი ბრალი იქნებოდა; შემდეგში იმედა კარგათ მოეწყობა. მაგრამ ნუ გავიწყრეთ ღმერთი: თუმცა მეორე მოგზაურობის დროს მეთაურს ორი თუ სამი კაცის ვარდა სხვა ახლათ არჩეული კაცები ჰყავდა წყევანილი ამერიკაში, შურმა და მტრობამ მინც რინა თავი და ისეთი არეულობა მოხდა მათ შორის, რომ ქინალამ ამერიკაში დახოცეს ერთმანეთი. ამას შემდეგ პირველი მეთაური დათხოვნილ იქნა და მის მაგიერ მეთაურთა პირველ ორ მოგზაურობის დროს ნაწყობი ჩხარტიშვილი იქნა დანიშნული, რომლის მეთაურობის დროს, არამც თუ გაუმჯობესდა საქმე, არამც კიდევ უფრო აირია მონასტერი. ამერიკაში გამგზავრების წინ, როცა ინგლისელის მოსვლა მოახლოვდებოდა, ატყდებოდა მათ შორის ერთი ვაი-ვაგლახი, ჩხუბი და ჩივილი, რომ ამ ნაირი საშუალებით დავრჩინათ ეს და ის და იმის მაგიერ სხვა წყევანათ, ან და თეთი მეთაური გამოეცვალათ.

მაგრამ დავანებოთ თავი ამას და რამდენიმე სიტყვა ეთქვათ უკანასკნელ გამგზავრებაზე ამერიკაში. ახლა ჩხარტიშვილი მეთაურათ აღარ არის: თითოეულ გურულს საკუთარი ბარათი აქვს ინგლისელისაგან. ერთი იმათ შორის, ჯ. ლომაძე, რეგოლდერის ტყვიით ფეხში დაჭრილია. ბერისსაგან გამგზავნა, ლომაძე უსწავლელი მაგრამ პატოსანი ზ სენდისიეი ადამიანია, რომელიც იმიტომ დაჭრეს, რამ ამერიკაში წასვლა დევალათ. მისი ჰრილობა სამიზარი არ არის, ტყვია გამოღმებული აქვს და მალე მორჩება სრულიად. ასეთივე პატოსანი ზ კეთილი კაცია ჩხაძეც ამ ქვათ ციხეში დატყვევებულ.

იმედა, ამას შემდეგ ამერიკაში მოგზაური გურულნი თავს დაანებებენ ერთმანეთში მტრობას და შურის ძიებას...

გურულაი.

საგურაო მოკითხ. აქეთ დიდი თოვლი მოვიდა, ასე რომ მატარებლები შეჩერებულია, რკინის გზის

ლიანდაკის გასაწმენდათ და თავის დროზე მატარებლების გასაშობათ ყოველი ღონე არის მიღებული, არჩებელი მუშაუწმენდავს გზას; ამათაც მოუვიდა საწყობებს დრო ერთი ორი კაპიცი იზოვონ და ბევრათ თუ არა ცოტათი მინც დაამყოფილონ თავის მოთხოვნილება; ღმერთს ეხეწებთან საბრალონი მუშაობის გავრძელებას. დილოური ქირა მუშაზე შედარებით ცოტა არის, (70—50 ლენში) დილის ექვს საათიდან დაწყებული საღამოს რვა საათამდე კი ამუშავენ საწყობებს ბუქში.

19-ს იანვარს აქ ჩამოიტანეს გვიამი საბრალო ზღვე მენახებს, რომელიც ყოფილა კაცის ხეების ეპარტი და 17-ს მალაინიდან მატარებლით № 2 გამგზავრებულა აქიდან ქართლში ნიკეზის ხეების საყიდლოთ და უბეში 1000 მან. ფული ჰქონია სავაქროთ; იმ დღესვე წიფის ტრენელში უპოვნიათ მკედარი ყარაულებს, საბრალო უცაბედათ არის გადავარდნილი. ვაგონიდან თუ ბოროტ-მოამქმედი-პირის მიზეზით, არ იცის კანცა, უფრო განზრახებით უნდა იყოს მკედარი, 1000 მანეთში სამი მანეთი უპოვებს ჯიბეში საბრალოს. დღეს გამოძიებელი და ექიმი მოვიდენ და გამოძიებას შეუდგენ. საქირა რკინის გზის მმართველობამ ყურადღება მიაკვირა ამ შემთხვევას, რომ არც ძალით ავლებდენ ხალხს ვაგონებიდან და არც უცაბედათ ევარდებოდნენ კაცი. ენახათ რას გვიჩვენებს და რას ახსნის გამოძიება.

ვაოგა.—

ჩვენი სახილბო.

(აღრეჩა ლეკუგურა დაბნა მ მოქმედათ სერაბის და ლეკუგუსა).

სუთმბათს, 22 იანვარს, ქართლმა დრამატიულმა დასმა პირველათ წარმოადგინა ჩვენ სენეკაზე შესანიშნავი პიესა საზოგადოების დრამატურთა სკრინისა ზ ლეგუგუსი „აღრეჩა ლეკუგურა“. პიესის მდიდარი შინაარსი დიდი სიცხოველითა და მხატვრობით თვალ წინ წარმოვადგენს ორასი წლის წინეთ პარიზში მცხოვრები ღარბი ოჯახის შეილას, მაგრამ გამოჩენილი არტისტი ქალის ლეკუგურის თე-გადასავალს.

აქ, საზოგადო მორე რეცენზიაში, რასაკვირველია, ადგილი არა აქვს ამ მეტის მეტათ საგულიონსმო პიესის შინაარსის გადმოცემას და მის განილენას. დრამაში უტყფესათ დახატვა შეუძლებელია იმ წრის ადამიანებისა, რომელთაც წრფელის გულითა და სურვილით მოუწადინებიათ დატკობა ამ ქვეყნათ არა რაიმე ბინძური მატერიალურის განზრახუ

41

ქ რ ვ ნ ი კ ა

(რუსეთი)

ლებით, არამედ იმიტომ, რომ საუკუნო სულის სიმშვიდე და ნეტარება დამყვიდრან და მასთანავე მთელი თვისი არსებობაც განაცხოველონ ერთი უაღრესი და უღიდესი, უყვადი იღეთ. მაგრამ უკვლავი დრამატურების შექმნარისა არ იყვის, სადაც იგი თავის „ქარიშხალში“ ცხოვრებას სიხრათ თელის, აღრიენასაც წუთისოფელი არ გაიტანს და შურის ძიებას საღაღაც საზიზღრათ ჩააკვლევინებს. ფრიად საინტერესოა ესეთი რთული ცხოვრების ხელოვნურათ დახატვა და ეს უნდა იყოს სწორეთ მიზნობა იმისა, რომ სკრინისა და ლუგუფეს პიესა ამ ორმოც და ათი წლის განმავლობაში ყველა განათლებული ერების დიდ თეატრებში ითამაშეს და ყველგან თითქმის საზოგადოება და კრიტიკა დიდათ აფასებდა.

ქან ეფემია მესხის ასულის თვის საბენეფისოთ ეს პიესა დაედდა და აღრიენა ლეკუფერის მტათ რთული როლი თვით ჩვენ არტისტ ქალს ეტვირთა. ეფ. მესხის ასული ამ როლს თამაშობდა კარგა და კვირვებით და შეგნებით. იმის ტრიალს, თამაშს და მიხერა-მოხერას სცენაზე ეტყობოდა რაღაც ნაირი მშრალი მეტროლოური ხასიათი და გულ-დასმული საქციელი. თვისა როლი ზედმიწევნით იცოდა და დიდი ღირსებითაც ეტვირა თავი სცენაზე. მაგრამ ჩვენ არტისტ ქალს აკლია ძლიერა ნიჭის, განმაცხოველებელი ძალა და ენტლზხიზმი. თქმა არ უნდა, ეფემია მესხის ასული ამ ყამათ ქართულ სცენაზე სხვა დანარჩენ არტისტ ქალთა შორის უპირველესია, მაგრამ კლასიკურ როლებში იგი ჯერ კიდევ ისე არ გავარჯიშებულა, რომ ძლიერი ხელოვნური ნიჭით აღსავსემ მაყურებელზე დოდა თვალ-საჩინო შთაბეჭდილება მოახდინოს. საზოგადოთ კი უნდა ვთქვა, რომ ეფ. მესხის ასულმა რაც უნდა იყოს კარგათ ჩაატარა თვისი როლი და მეოთხე და მეხუთე მოქმედებაში თითქმის საუცხოოც იყო. დანარჩენ მოქმედ პარებსაც არა უშეუდართა: ყველანი თავ-თავის ალაგას იყვენ და ანსამბლს არ აფუქებდენ.

საზოგადოება დიდ-ძალი იყო თეატრში და მონენფისის რამდენიმე საჩუქარიც მიართვის.

ბოლოს ითამაშეს ერთ მოქმედებიანი ვოდევილი: არც აქეთ, არც იქით. აქ კი ჩვენმა საყვარელმა არტისტმა ვასილ აბაშიძემ სულ ერთიანათ დახოცა ხალხი სიცილით. თეატრში ისეთი გაუთავებელი სიცილი ატყდა, რომ მსახიობთა ლაპარაკაც აღარ ისმოდა სცენიდან. ქანდარა მეტათ დიდ „საქმეში“ იყო.

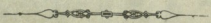
Z.

მ წლის პირველ იანერიდან ძალაში შედის წარსულ წელს (2 იენისს) გამოცემული კანონი, რომელიც შეეხება საშუაო დრის განსწავლას. უმაღლესი მთავრობა აკანონებს: 1) მაქსიმალურად 11 1/2 საათის სამუშაო დღე; 2) 10 საათის ლაბით მუშაობას; 3) 120 საათს ზედ-მეტ მუშაობას წლის განმავლობაში და 4) კვირა-უქმობით შესვენებას. ამ კანონს ფრიად დიდი მნიშვნელობა მიენიჭებოდა აქეს. მართო ის გარემოება, რომ კანონმდებლობა მოისურვა მუშა-ხალხს მფარველობა გაეწვიოს, დაიცვას კანონის უტილურესი ექსპლუატაციისაგან, მართო ის გარემოებაც ნათლათ მოწმობს, რომ მუშა-ხალხს ძალა და მნიშვნელობა მუშაობებია თვით მთავრობის თვალშიაც.

აი მუშათა შესახებ კიდევ ერთი მაგალითი, რომელსაც მოავითხრობს „Синь Отечества“-ს (№ 1) სასამართლო ქრანიკა. კანონისტებმა (მათ საქსოვი ფაბრიკები აქეთ კონტრომის გუბ.) 24% -ით შეაჭრიეს საშუაო ფასი. გამოცხადდა თუ არა ეს ამბავი, ათასი მუშა ფაბრიკებიდან გამოვიდა და „წინართ, წესიერთ“—როგორც თვით მეფაბრიკეები აღიარებენ—დიობახ: ასეთი პირობებით ჩვენ არ შეგვიძლია ვიმუშაოთო. მთელი ორი თვის განმავლობაში ორივე მოპირდაპირე მხარე მტკიცეთ ადგა თავის გადწყვეტულებას. ბოლოს, ისევ მეფაბრიკეებმა დაიწყეს მორიგებაზე ლაპარაკი: 10% -ის ისევ მოავიმატებთ სამუშაო ფასს და გამცდარი დღეების ქირასაც უნაკლულათ ჩავაბარებთო, მაშინ კი მუშებმა ისევ ხელი მიპყვეს მუშაობას. ხოლო 7 კაცი, როგორც „გაფიცვის მოთაენი“ სამართალში იქნენ მიცემულნი. სასამართლოში გამოძველენდა, რომ ხსენებულ ფაბრიკებში უტილურესი ექსპლოატაცია ყოფილიყო გამეფებული. გამოჩნდა, რომ ნახევარ მუშებისათვის 9 მანეთზე ნაკლები ეძლიათ თვეში და 20 მანეთზე მეტს კი თურმე არც ერთი მუშა არა ღებულობდა. ამასთანავე ბაკანინის ფაბრიკა თურმე უწყალოთ ატყუებდა მუშებს დამუშავებული ქსოვილის ზომაში

სამთო დეპარტამენტს—როგორც ეგვტუბონებს „Петербург. Вѣдом.“ განუზრახავს ახლო მომავალში შეუდგეს მარილის მადნების მუშათა მდგომარეობის დაწერილებით გამოკვლევას. ეს კი სწორეთ საჭირო იყო. სხვას რომ ყველას თავი დაენებოთ, ამ წარ-

მოგებაში მეტათ ხშირია ხოლმე უბედური შემთხვევები. მაგალ. ამას წინეთ დღემში ასეთი შემთხვევები იყო ამავე მოგებითა: მოკეციის მანდებში იფეთა ვაგზა, 180 მუშაში მოკლეულ იქნა 50, ჭრილობა მიიღო 19-მა (ამათგან სამი უკვე მკვლად). ეს არ არის პირველი და უკანასკნელი შემთხვევა, რომ აღმაინათ სიცოცხლე მსხვერპლათ ეწირება ბუნების სიმდიდრის წარმოებას. ძნელათ შეუძლია მანდების მთხრელ მუშას — რომელიც ეშვება მანდების ჯურღმელში — თქვას, იქიდან ცოცხალი და უვნებელი ამოვალა.

მაგრამ რა არის აღმაინათ მსხვერპლი წინაშე მრწველობისა, რომელიც ასე ედგებათ, ასე წარბ შეუხრებათ წინ მიქანება?...!

„Петербург. Вѣд.“ გვატყობინებს: განზრახვა აქეთ ახლო მომავალში რკინის გზით შეუერთონ ნიენინ-რეგორალი კაზანს, ომსკი — ტიუმენსა და ტაბლსკს; პეტერბურგი — ვიატკას, ასტრახანი და პოლესის მიდამო საერთო რკინის გზის ლიანდაგს და სხვ. და სხვ. „СНІЗЬ ОТЕЧЕСТВА“ გვაუწყებს: ეკატერინბურგის მთა-მანდის მწარმოებელი ერთმანეთ შორის გაიწერეს მცირეოდენი გადასახადი თავის სამშობლო ქალაქში უმაღლეს სპეციალურ სასწავლებლის დასაარსებლათ. იმავე ეკატერინბურგის მრწველი აიფერიდან ყოველ წლობით მოახდენენ კრებებს, რომლის ნებართვა უკვე მიიღეს მიწათ-მოქმედების სამინისტროდან. — კაპიტალისტური მრწველობა ევლარეტევა უწინდელ ქერქში, მას ჰაერი ეცატავება, იგი თბილულბს თავისუფალ სიერცეს, რომ თამამთ გაშალოს თავის ძლიერი ფრთები. და აი იგი უკვე მისიწრაფის ციმბირისაკენ, დაღაც უხვი ბუნებრივი სიმდიდრე ჯერ ისევე ხელ-უხლებლათ არის დაკული.

„Петербург. Вѣдом.“-ში ეკითხულობთ, რომ პეტერბურგელი ზ მოსკოველი კაპიტალისტები ადგენენ ახალ საზოგადოებას, რომელსაც მიზნათ ექნება ციმბირიდან ზილას ყოველ გვირ დაუმუშავებელი მასალა, ხოლო ციმბირისაკენ — მოსკოვის ნაწარმოებები, სავაჭრო და სამანუფაქტურო დეპარტამენტი ადგენს კომისიას, რომელსაც მინდობილი ექნება გამოზამოს საშუალებანი ციმბირის ნაწარმოებთა ჩრდილოეთის ზღვით გაღმარსტანათ. ფინანსების სამინისტროს აზრათა აქვს დაარსოს ციმბირში მრავალი სპეციალური სასწავლებელი გამოცდილ კამერსანტების აღსაზრველათ, ფრთხილათ, ფრთხილათ, ციმბირა, კაპიტალი მოდის... მაგრამ კაპიტალი მართა ციმბირში არ მიდის. ის ბოლგარიისკენაც მიეშურება: სიუაზი*) აჩსდება „რუ-

სეთის ბირგა“ რუსეთის საქონლის და ნაწარმოების ყიდვა-გაყიდვის გასაადვილებლათ. („СНІЗЬ ОТЕЧ.“)

როგორც ხედავს მკითხველი, რუსეთის ეკატერინბურგის რაიონის წარმომადგენელი დაულოლაეთ და ენერგიულათ მოქმედებენ. მარა არც ავარაჩიბსა ძინათ. ესენიცი გულ-მოდგინეთ მეკადინებენ, რომ როგორმე ძირი გამოუთხარონ სადამოყენო მფარველობითი სისტემას. ამას წინეთ — როგორც გვატყობინებენ პეტერბურგის ვახუთები — ავარაჩიბის ბანაკს შეუერთდა ჩრდილოეთ რაიონის მთელი 30 ლითონის ქარხანა. ამათ ფინანსების სამინისტროს წინაშე აღძრეს შეამდგომლობა, რათა შემცირებულ იქნას ბაქი უცხოეთის თუჯზე, სახელდობრ 30 კაპეიკის ნაცულათ ვახდეს 20 კაპ. ამ გვართ, მფარველობითი სისტემის მოწინააღმდეგეთა ბანაკი დღით დღე იზრდება და თუ ამ ახლათ გამოსულ ფრიტრადებებმა* მიაღწიეს თავის მიზანს, მაშინ რუსეთის რკინეულობის მრწველობა დიდ ნაბიჯს გადადგამს ტენიკის გზაზე. ეს გარემოება ამომძიავებს თვით კაპიტალისტურ მიწათ მოქმედებასაც, დღევანდელ უცხოეთის რკინის და თუჯების მეოხებით რუსეთის რკინის ლიანდაგს წყარმოდელი“ — ბ. ჟარნიკოვის გამოანგარიშებით — სულ ცოტა 85% მოგება მოსდით. ასეთი საოცარი მოგება ხელს უშლის ქვეყნის ტენიკურ განვითარებას და საშუაო იარაღების გაუყუთესობას.

ამ უკანასკნელ 85 წლის განმავლობაში რუსეთის ეკონომიური ცხოვრება ძირიანთ შეიცვალა. საზოგადოების ძველი წოდებრივი დანაწილება რაც დრო გადის იმდენი უფრო და უფრო აღარ შეესაბამება ცხოვრების ახალ შინაარსს. ამას ახლათ თვით მთავრობაცა გრძნობს და სერიოზულათ ზრუნავს ძველი წოდებრივი შენობა დროს შესაყერათ მოაწყოს. „Виржев. Вѣдом.“-ის სიტყვით საშინაო საქმეთა მინისტრის შეკითხვაზე კავკასიის გუბერნატორების ვადპური უპასუხნათ: საქირია მოქალაქეთა დაბალი წოდება (МІЩАНСТВО) სრულიად გაუქმებულ იქნას და ყველა მოქალაქენი ერთ წოდებას შეადგენდეს. თუ მოქალაქეთა დაბალ წოდებას თავისი დრო მოუქმია, რაღა უნდა ითქვას გლეხთა წოდებაზე? მალე გადაშინჯულ იქნება გლეხთა შესახები დუბულება* და გაზუთებიც, სამართლიანათ, სერიოზულ ყურადღებას აქცევენ გლეხთა ყოფა-მდგომარეობის რეფორმებს. ძველი საზოგადოების წოდებრივი წყობილება საშინლათ აფერხებს ქვეყნის ეკონომიურსა და კულტურულ წინ-მსვლელობას და აი კიდევ დაქრა უკანასკნელ

*) პოლგარიის დეპარტამენტი.

მა საათმა, როცა საისტორიო სტენაზე ყველა ბატონუმობის ნაშთები სამუდამოთ უნდა ვაჰქრენ და მათ ნაცულოთ გამეფდეს ახალი ხანა...

ორი სიზმარი.

(შის. აპ. ხის დროინდელი)

I.

წარე ფიქრებით დატყუდილს,
საწყოთი გამწარებულს,
მეწვია ორი სიზმარი,
ბედისგან გვემულ-ტემულს!
გნახე რომ—თოჯლით შევსიდი
მთის წვერზე ვიყავ მდგომარე,
და ჩემ სამშობლას დავგვერდი,
• • •

ვხედავდი რიონს, ზღასანს;
გსმენდი მათ კვნესს მწარეს,
ცრემლებით მწვევიდენ მიდამოს,
მოწყენილ არე-მარესს!...
მესმოდა კვნესს მოამეთა,
მთი გოდეგა, ტირილი;
და მთი ტანჯვით დამტკბარი
მტკრის ხარხარი, სიცილი!...

გული მომიკვდა და მწარე
ცრემლინი მოადგენ თვალებს;
ზისდით გავხევე ერთთ-ერთს
ჩემთვის საიუდეველ მსარესს!..
და წავიკითხე შეე ძელზე:
„ახე რამ გაგამწარა?!..
რად რომ იმწარო, ის, რად გსურს,
არ ასრულდება, არაო!..“

II.

გვლავ ვნახე:—ისევ იმ მთაზე
ვიდექი დარდით მოცული,
ჩემი მამულის ფიქრებით
აღუსიდი, გარე-მოცული!
სამშობლას ტურფა ბუნება
გადაშლილიყო ჩემ წინს;
დაქტროლა ნელმა ნაავმა
და გულს სიამე მოაჭყინა!

მოამესმა ჩემი მოამქდან
სმა წყნარი, ძილის პირუდა,
სმა შშობლიური, სმა ტკბილი,
სმა შევლის-შევი, გმირული!...
სმა დიდი სნიდან ნანატრი
ერთობის წარმოშობილი,
სმა მტკრის გულის მომკვლელი,
მოკრესთვის—შეუბით მოსიდი!...
ნნდა—მოთქმა კვნესის მავიერათ
სიამე დანერგულიყო;
და სპისზარი, საეშობი
გინისტ გეადრ ძანგა, კრულ იყო!...
აღვანერე სელი ზეციცენ —
ღვთისთვის მადლობის თქმა მსურდა,
შეგინებე ოკროს ანანით
ცაზე ეწეა „აღსრულდა!“
და სმა გმირული, სმა ტკბილი
უფრო ძლიერათ ისმობდა;
და მთა მდლავ, სად ეადექ,
ქედს ისრინდა, იძროდა!...

ბ. გოგოლაძე.

ბ ი ბ ლ ი ო გ რ ა ფ ი ა .

სახლურნი შოკისა და პატრანი გელენჯერამე, კრიტიკურ-ლი წერალი ფ. მასნაძის.

მიეპკვეთ მკითხველის ყურადღებას ამ წიკ-ნაკზე, რომელშიაც მეცნიერული მეთოდით არის განხილული არამეცნიერული და სხოლასტური შეხედულებანი ბ-ნი მელ. კელენჯერიძის „სახალხო პოეზიაზე და სხვ.“...

ჩემნი აზრით ბევრი არ არის იმისთანა დასაბუთებული კრიტიკული განხილვა ჩვენ თანამედროვე ქართულ ლიტერატურაში, როგორც არის ბ-ნი მე. კელენჯერიძის თხზულების. განხილვა ფ. მასნაძის მიერ. შემოსწინებულ წიგნაკში ჩვენ ენიშნათ ამ კრიტიკულ განხილვას მხოლოთ ერთ ნაყოლოცენებას. ის მეტათ დაწვრილმანებით განარჩევს დედა აზრს ბ-ნი კელენჯერიძის თხზულებისას რომელსაც არავითარი მეცნიერული აზრი არა აქვს საჩრულოთ დადებული, არამედ იგია შელოამბული რუსეთის სლავიანოფილების გადაყრუებული აზრებით და უსაფუძვლო თეორიით. ეს თეორია იყო მოგონებული რეაქციონური განზრახულებით, რომ წინააღდეგმო-

დენ მეორმოცე და მესამოცე წლების პეტერბურლის ლიტერატორების პროგრესიულ მიმართულებას და დასაუფლოთადან მცენიერების შემოტანას. რასაც ბ.ნი კელენჯერიძე ქადაგებს თავის თხზულებაში სახალხო პოეზიის და მათი მნიშვნელობის შესახებ, უკვე ასი წლის წინეთ იყო გამოთქმული გერმანიის მეტაფიზიკებისა და რუსეთის რეაქციონურ სლავოფილუმის მიერ. ამ გადაყოფილ კელენჯერიძის აზრებს სახალხო პოეზიის შესახებ საერთო არა აქვსრა ახლანდელ ფოლკლორისტიკების თეორიასთან და ლეტურნოს თხზულებასთან — სხვადა სხვა ერთა და ტომთა ლიტერატურული განე-თარება“. რუსეთის სლოვენოფილთა დაფორებული და კ. კელენჯერიძის მიერ შეთესებული თეორიის დასარღვევით სრულდებოდა კმარადა ორიად მისი ძირითადი აზრების გამოქვეყნება ამ საგანზე, იმათი შინაარსის სილატაკის ჩვენება და მერე ზედ კალპის გადასმ-ვადმოსმა. მოარჩა და მოისვენა. მაკალითასათვის მოვიყვანთ ბ.ნი კელენჯერიძის მიერ გამოთქმულ რამდენსამე აზრს: „საღვწიწი პოეზია და სიტყვაჯერება ასწავლეს უოკალესკა კერებს, ავითარებს მის საზოგადოებრივ ზნე დაგეშულებას და ბიწიერებას“. მისი აზრით ხალხის მეთაურებმა ხალხურ პოეზიაში და იმის ეპოსის გმირებში უნდა ძებნონ იდეალები ხალხის განებრე-ზნეობრივ ასამაღლებლათ, მათი ნაციონალური შემეცნების ვასავითარებლათ და ერის ძალ-ღონის ასაუფლებლათ. ერთი სიტყვით კელენჯერიძის აზრი, სახალხო პოეზია, მისი ეპოსი და იქ გამოყვანილი გმირები არიან ლამპარნი ხალხის გონების განვითარებისა და მის საუკეთესო იდეალების შექმნისა. გამოდის, რომ ჩენ ხალხს მეცხრამეტე საუკუნეში არავითარი ევროპულია მცენიერების შესწავლა არ უნდა, არც მისი ბუნებისმეტყველება, არც მისი ქიმიკა, არც მისი ფიზიკა, არც მისი დარბინი, არც მისი გეკსლი, არც მისი პასტერი და რუე, არც მისი ედისონი და რენტგენი; საქმაა, ჩენი ხალხის პოეტები, ბელოეტისტიკები და მკვლევარნი ჩაუღრმავდენ მხოლოთ ამირანიანია და რომ-სტომ-ბეგნიანის გმირების ცხოვრებას და იმათ იდეალურ მოქმედებაში იძიონ ეროვნების განვითარებისა და ყოველნაირი საზოგადოებრივი სოციალური წეს-წყობილების გაუმჯობესობის წყარო. აი, შენიერი დასკვნა ბ.ნი მელ. კელენჯერიძის სიბრძნისა „სახალხო პოეზიის შესახებ“.

მაშ რასაც აქამდის ვერაპის მცენიერება ქადაგებდა, სულ ტყუილი ყოფილა.

ბ.ნი კელენჯერიძის დაფორებული აზრების დასარღვევით საკმაოა გამოაწეროთ ბ.ნი ფ. მახარაძის

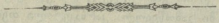
წიგნაკიდან შემდეგი ადგილი: „ნამდვილი ისტორია იმას მოკვასრობს, რომ თანამედროვე ნაციონალური იდეა უოკალეს ნაციონალი, პეტერბურლი წარმატების შედეგა. — საშუალო საუკუნეობის ძველ დროიდან დაწმინდი პეტრიალესური თუ ნატურალური წარმატება რომ არ დაგერკუდყო, ვიწრო განსაკუთრებულა თითო მან-წლის და დახისა არ დაგერკუდყო და იმათ მაგერით გაჭრობას და მრეწველობას უფრო დიდი კადაპობი არ შეეკნა წარმოებისათვის და პატარ-პატარ განსაკუთრებული დასწავლა მანრები, სეოპები, ერთი მეორესთან არ დაეკავშირება საერთო ინტერესების დასცველათ, ისტორიას დაღეს არ ეტოდასებოდა არც თანამედროვე ინგლისს, საფრანკეთი, გერმანია, (ჩვენს დაქმნთ თუნდ საქართველო) და არც ბ.ნი კელენჯერიძის ნაციონალური შექმნება“. აქედან ცხადა, რომ ნაციონალური იდეა მეცხრამეტე საუკუნეში სახალხო პოეზიის ეპოსურ გმირებს კი არ გამოუწევია, არამედ ეპრობაპირეწელობაში გამოწვეულ კარჩეკტილი თემების ერთთ შეერთებას და ნიეთერთ იმათ გაძლიერებას და გაძლიერებას.

ბ.ნი კელენჯერიძის იხილ ვერ შეუფნია, თუ რას ხალხო პოეზიას“ განსაკუთრებით რა მხრით აქვს ჩენი ლიტერატორ-ბელოეტისტიკებისტიკებისთვის მნიშვნელობა. ამ პოეზიაში იდეალი კი არ უნდა მიაჩნოს ხელში ჩენ მერრობას, არამედ უცხო სკოლაში აღზრდილ ჩენ ახალგაზრდას დაერწეებულ საშუალო ენა და პოეტური გამოხატულება რისა, მისი ლოგიკულ-ეპიკური თვისება შესწავლოს და გადაცარებულ ახალგაზრდას მისი შინაგანი თვისებური ბუნება, უცხო ენის აზროვნებაში მიმაღული და მიქმალული, გამოურკვიოს, განუთანისუფლოს, გამოაბრუნოს. ამას გარდა დღეს თუ მეცნიერება სახალხო პოეზიის ნაშთებს ავაროვებს და იკვლევს, განა იმისთვის, რომ იქ იდეალები მომაღლისა მოიპოვოს? სრულდებოდაც არა. რა იდეალები უნდა იპოვოს ჩენმა დრომ მეცხრამეტე საუკუნის კაცობრიობის სოციალურ წეს-წყობილების განსავითარებლათ, იმ პატრიარქალური, ნაწევრთ ეელოტი კაცობრიობის ნაწარმოებში, რომლის გმირები იტ სისხლის ღერისა, ცარკვალეებისა და ქალების მიტკანების მეტს არას აყვებდენ. და თუ აქ-იქ მონების; ანუ ერების განთავისუფლებზვა ძველ ეპოსში ლაპარაკი,— ეს ღმანითარული მოთხოვნილებების პრინციპათ კი არ არის აღსარებული, არამედ ან უზენესი გემის მოწყობებათ, ან რომლისმდე ეკლუცი იდეალის სურვილის ასასრულებლათ. ფოლკლორისტიკების მეცადინებას სახალხო პოეზიის ნაშთების შესავაროვებლათ ის მიზანი აქვს, რომ ამ ნაშთებში იძიონ კვალი კაცობრიობის განვითარებისა ისტორიის უწი-

ნარეს ეპოქაში. იგი არის მეცნიერებისთვის მხოლოდ მასწავლებელი და არა იდეალების საძებნე-ლოთ.

ამ სახით ბ-ნი კელენჯერიძის გამოკლევა „სახალხო პოეზიაზე“ წმინდა რეაქციონული ვიწრო აზროვნების კალაპოტით არის დაწერილი. იმას არც კი ესმის „სახალხო პოეზიის“ ძირითადი მნიშვნელობა. ამისთვის ეუბნებენ ჩვენ მკითხველებს გულდასმით წაიკითხონ ამ საგანზე დასტამბული ბ-ნი უ. მახარაძის კრიტიკული წერილი, რომელიც არის სუფთათ გამოცემული ჭეღობისა და იმედამიჯლის ამხანაგობის მიერ. ეს წიგნაკი კარგი, მდამიო ლიტერატურული ნიჭით არის დაწერილი და მკითხველი ბევრ მეცნიერულ აზრებსაც ამოიკითხავს იქიდან.

ბ. წერეთელი.

წერილი პარიჟიდან *)

პარიჟი. 5/17 იანვარი. მთელი ეს ორი კვირა პარიჟი განუწყვეტლივ ღელავს. ამ დრეიფუს-ესტრეპაზის საქმემ მთელი ხალხი შეანარჩია, ამოდენა ქაქიკი ააზრობოქრა. და ახლა ხელ-მეორეთ შეიღმა მსაჯულმა აღიარა, მართალი იყვენ ის შეიღი მსაჯული, რომლებმაც ამ ორი წლის წინეთ დრეიფუსი დასაჯესო. მადლობა ღმერთს! პარიჟს ერთი ლოდი მო-შორდა ზურგიდან. ყოველმა კაცმა თავისუფლათ ამოისუნთქა. ესტრეპაზი გამართლდა, დრეიფუსი დაისაჯა—ამ პარიჟელის სალაპარაკო საგანი. ესტრეპაზს, რომელსაც ეს ორი თვეა სულის სიმშვიდე არ დაუკარგავს, მხოლოდ გამართლებას შემდეგ მოერია ადამიანური სისუსტე და მისი ღრმით დაღარული პიროის სახე ცრემლებმა დასცეღო.

—რით ესურთ დასაჯოთ თქვენი ბრალმდებელი—ჰკითხეს მას.—არაფრით, გარდა იმისა რომ მო-მავალი ჩვენი— მიუფო მან.

ამ დროს განმეფობაში ბ-ნი ემილ-ზოლა წერილებს წერდა. წერილი ახალ-გაზღვრებას, წერილი საფრანგეთს, წერილი პრეზიდენტს—ერთი სიტყვით სულ წერილი და წერილი, სანამ ის სიმართლის და ადამიანობის სახელით ქუხდა, მანამ მხოლოდ გაკვირვებაში მოდიოდენ, ხოლო როცა მან საფრანგეთის ჯარი, მის სარდლებში განზარტყლებული, შეურაცხყო, საფრანგეთი აღელვდა. მაშინ კი იმ ახალ-

გაზღვრებამ, რომელსაც ზოლა თავისკენ იწყევდა, გადაწყვიტა: ვუჩვენოთ ზოლას რომ ის შემცდარია, რომ ის ყალბ გზას დაადგა. ამ უკანასკნელ დღეებში ლათინური უბანი დაუსრულებელ რევოლიუციონია. სტუდენტებს სურთ გიღმა გავიდენ და ზოლის უნჯარასთან მანიფესტაცია მოახდინონ, პოლიცია კი დგას ხიღდენზე და მათ არ უშვებს. მიუხედავათ ამისა, მათ, პატარა-პატარა ჯგუფებოთ დაყოფილებმა, პოლიციას თვალი აუხვიეს და სენჯხე ორ-ხელ მაინც გავიდენ და მოასწრეს დრეიფუსის დამცეველ გახეთქებს უიჯარას და „ავროარ“-ის წინ დემონსტრაცია მოეხდინათ. პარიჟის ქუჩები დიდ ღელვამოა, ყველგან მხოლოდ—conspuez Zola!—შეაფურთხეთ ზოლას—გაისმის.

საბრალო ზოლა! გუშინ კიღვე გაისმოდა აქაური ქუჩებზე „ძირს ზოლა“ და მგონი რომ ეს ძახილი დიდხანს არ შეწყვედბა. გამოჩენილ რომანისტს ყველაზე უფრო ლათინური უბანი გადაემტერა. აქაური ახალ-გაზღვრება მოსვენებას. აღარ აძლევს. ამასთანავე ეს ერთ გასართობ და დროს გასატარებელ საგნათ ვადაიქცა. ზოლა განხდა საგანი სოცილის, ხუმრობის, თავ-ყრილობის და ქუჩის არეულობის. ყავახანები ერთი დილიდან მეორე დილამდი ხალხით საესედა და აქ დაწყებული პატარა პატარა შეჯახება ქუჩაზე გაქლდებბა ხოლმე. ეს, თუ გნებავთ, ერთიანი ცელქობაა, მარა არა უსაგნო და ნამალადვეი, არამედ საგნიანი და სრულიად ბუნებრივი. ეს აქაური, პარიჟული ცელქობაა..

თუ ამდენს დრეიფუსზე ლაპარაკობენ, კიღვე მეტს ლაპარაკობენ ერთ ახალ დრამაზე. „სირანო დე-ბერკერა“-მა—ხუთ მოქმედებანიამ დრამამ ედმონდ როსტანდისამ—დრეიფუსზე არა ნაკლები აღავი დიოქირა პარიჟელთა თვალში. მიუხედავთ საერთო ორონტრიალის და აურ-ზაურისა, პარიჟელი ეს ხელ-ღმერთი ნაწარმოებო მანიც არ გამოკნაართ. ის რაც უნდა გატაცებული იყოს პოლიტიკით, ესტეტკიას მანიც არ იგოწყებს. პოლიტიკა უესტეტკოთ და ესტეტკა უპოლიტიკოთ—მისთვის სრულიად წარმოუდღვენელია. და მართლაც, როგორც კი გამოვიდა როსტანდის დრამა, მაშინვე ის უშესანიშნავეს ნაწარმოებთ აღიარეს და სარბიანის ერთ ცნობილ პოოფესორმა თავის ლექციებში უკვე ახსენას როგორც კლასიკური თხზულებბა. თუ ამ დრამამ ასე მოკლედ დროში ასე დიდი სახელი მოიპოვა, ეს იმიტომ რომ ის ნამდვილი ფრანგული ხასიათისაა, მასში ჩქეფს ფრანგის სისხლი, ცემს ფრანგის მუჯა, ტრიალებს ფრანგის სული—ერთი სიტყვით ფრანგის ბუნებამ, მის განკერძოებულ თვისებებმა აქ ჰპოვეს ნამდვილი

*) ჩვენ მივიღეთ ეს წერილი ერთ პარიჟელ ახალ-გაზღვრებან, რჩე ნათლათ სტატუს ლათინურ უბნის აზრს დრეიფუსის შესახებ.

გამოხატულდება. შინაარსი ისტორიულია, სირანო გამოგონებული პირი არ არის, მისი ბრძოლა და სიყოჩაღე ჩვეულებრივი მოვლენაა. მისი უიმედო სიყვარული — არ ახალი ძველია, მისი უქანსანგო ბედნიერება (მხოლოდ სიკვდილის ვაშლს მას აკაცებს მისი სუავერელი არსება) — გასაკვირველი არ არის, მარა ყველა ეს ისეა შეკინძული, ერთმანეთში ჩაქსოვილი, ერთი გრძნობით გამსჭვალული, რომ მასურებელზე რაღაც არა ჩვეულებრივ შთაბეჭდილებას ახდენს. სირანო — ეს განზოცელებული l'esprit français-ად აი რატომ გადაიქცა ის საყვარელ პიესათ. პირველი სამი მოქმედება გენიოსურია, მეორე მისი მიან-და-მიანც ვერაფერი, ხოლო მესამე უკეთესია. საზოგადო შთაბეჭდილება საოცარია...

—
 აი ერთი ახიერებული სცენა * „უკვდავთა“ აკადემიაში: უქანსანგელ სხდომამ ადგენდნ ფრანგული ნების ლექსიკონს, მარა ერთმა სიტყვამ ამ დიდუკ უკვდავ ერთიანთ აურია დავთარი — ეს ვახლავს სიტყვა ანტიკლერიკალობა. აკადემიამ ასეაგნა: ანტიკლერიკალობა ნიშნავს: წინააღმდეგობა სამღვდლოების პოლიტიკაში ჩარევის. მაშინე წამოადა დიუტო მხაროდან ერთი წევრი და განაცხადა: მე წინააღმდეგი ვარ ქადაგებნა შეტანისა პოლიტიკაში, მარა მე სრულებით ანტიკლერიკალი არა ვარო. აკადემიამ ასე შესცავლა: სამღვდლოების წინააღმდეგობა. მაშინ წამოადა მეორე „უკვდავთ“ და დიდხა: მე წინააღმდეგი ვარ სამღვდლოების პოლიტიკაში ჩარევის, მარა ამასთანევე მე შორს ვარ ანტიკლერიკალობისაგან, ეინიოდან მე პატის ცემქ სამღვდლოებას და მუხლს ეიდრექ მის წინაშეო. ამნარათ, „უკვდავნი“ სხვადასხვა აზრს დაადგენ და შეთანხმდენ მხოლოდ მით, რომ სიტყვა სრულებით აუხსნელი დატოვეს და სხვა სიტყვაზე გადაიდენ. მაშ უნდა მოვიცადათ კიდევ 40 წელი, სანამ ისეთ ახსნას გამოიკონებენ, რომელიც ყველა პარტიას, დიუკებითორთ, დაქაყოფილებს... ამნარათ, ამ უქანსანგელ ორ კვირაში პარიჟი დრეჟულსმა ააღლევა, სირანო დებეჟეკრაქმა“ დაამშვიდა და „უკვდავებმა“ გააცირა. — 1c.

მგზავრის შენიშვნები
 (შემდეგ)

შენიერინი ძალიან კეთილი გულისაა. მან არ იცის გეჯავრება, არ იცის შტრობა. გული ლაქილიანი არა აქვს. აწყენით რამე, ის ამას არ დაიხსსიერებს, გულოში არ ჩაიჩენს. კეთილი მზარეჟ კარბობს და ბოროტს ავიწყებინებს. მტრობა მას არ

შეუძლია, მეგობრობა კი ძალიან. პირველი ვაცნობის შემდეგ ის თქვენი ერთგული მეგობარია, დენდეთ, ნუ გეშინიათ, არ მოგატყუებსთ. ჰკითხეთ რჩევა, რასაკირველია, ისეთ რამეში, რაც მან იცის, — გულწრფელათ გირჩევსთ, გულწრფელათ დაგეხმარებათ. თქვენი დარღობი ისიც დალონდება და სინაზულით — გაიხარებს. „Fräulein! მიინდა ვეპო, არ ვიცი კი რა“, ვუბნება სტუდენტი. — „აი, ჩემო ბატონო, უნასუბებს კლენერინი და უჩვენებს ქარტას: ეს საქმელი უტეთესია, ეს მეორე კი მშ...“ ცხირს ზვეით იწევს — მე არ მომწონს. არ გირჩევთ მაგის ქამას... ეგ მესამე — იქით აქეთ იხედება და ჩუბათ ამბობს — ეგ გუშინდელი გაცეთებულია, არ ქამოთ, გაწყენსთ!... ან და: „Fräulein! დღეს ფული არ მაქვს, რით გავისწორდებ?“ — „ო, ეგ არაფერია, თქვენ კარგათ იყავით, მე გადაიხდი თქვენ მაგირათ!“ და სხვ. და სხვ.

არ იფიქროთ, ვითომ ასეთი ქვევა კლენერინის მხოლოდთ ერთ ეინმესთან ჰქონდეს. არა, ის ყველას ასე ექცევა. დაეკითხეთ მას, რომელი უფრო მოსწონს ყავახანაში მჯდომ ხალხში. ყველა მომწონსო, გეტყვისთ. და მართლაც ყველა მოსწონს, ყველას გულით ყველას სიყვარულით ექცევა. მას ფართე გული აქვს, იქ ყველა პოულობს თბილ ალაგს. გულკეთილობაც ხომ ამას ჰქვია...

კლენერინის ვერ ვებრბება „ცერემონიები“, მშრალი, გაყინული ქვევა — მოპყრობა. გაგიცნოთ, — უშეკვლათ უნდა დაგახლოდესთ, უნდა გაიგოს თქვენი ჩვეულება, ცხოვრება. უნდა გაიგოს, სად ცხოვრებთ, როგორ ცხოვრებთ, ვისთან გაქვთ ნაცნობა-მეგობრობა. ექვებთ ეინმეს მიუხეხნაში, — გაიგეთ მხოლოდ, რომელ ყავახანაში დადის ჩვეულებრივ თქვენი ნაცნობი, სხვა არა გინდითრა: იქ ხელათ დეგიწრთ კლენერინი მის ადრესს და გასწავლისთ გზასაც. მან ყველა ეს იცის.

რა იცის კიდევ? მან ბევრი რამე იცის. საზოგადოლოთ ის განათლებული ქალია. მას სახალხო სკოლა მინიც დასრულებული აქვს, ხშირათ გეწინაზიც. მიუხეხნაში, როგორც მთელ გერმანიაში, სწავლა სავალდებულოა და უსწავლელო ევრაიენ დარჩება. კლენერინსაც ნასწავლი აქვს წერა, კითხვა, ანგარიში, გეოგრაფია, ისტორია, გერმანული ენა. რამდენსამე უცხო ენაზე მოლაპარაკე კლენერინსაც ხშირათ ნახათ. ასეთი ცოდნით შეიარაღებული ის შემოლის ყავახანაში. ეს მისი გეორე სკოლაა, ნამდვილი ცხოვრების სკოლა. მისი განათლებაც აქ სრულდება. აქაური ყავახანა ჩვენებური სამიკიტრო როდია. ჩვენებურ სამიკიტროში დადის ან ლოთი, ან მეტანქოვე, ან უოჯახო და უსახსლკარო ადამიანი. აქ კი ყავახანაში ყველა დადის, როგორც ლოთი, ისე არა

ლოთი, როგორც უბინაო, ისე სახლკარიანი და ოჯახიანი; დაღის ოჯახის არა ერთი ან ორი წევრი, არამედ მთელი ოჯახი: დაღის ოჯახის მამა ცოლით და შვილებით, დაღის საქმრო საცოლოთი, შეყვარებული სატრფოთი, დაღის მდიდარი და ღარიბი, სწავლული და უსწავლელი, პროფესორი და შეგირდი. ცხელი, ყავახანა უბრალო სამიტიანი არაა, და არ არის იმიტომ, რომ ყავახანა, როგორც კუჭის, ისე ტერის ასამუსხვებელი ადგილიცაა. იქ აწყვეთ მრავალი ტურნალ-გაზეთები და ხალხი კითხულობს, ცხოვრების მიმდინარეობას თვალს ადევნებს. უყურნალ-გაზეთით ყავახანა ვერ ივაჭრებს, იქ არავინ ივლის. ვერმანელისთვის გაზეთი ისეთივე მოთხოვნითაა, როგორც ლუდი და სიგარა. ყავახანაში გედება ნაცემი ნაერობს, მეგობარი მეგობარს, აქ გაეცნობენ ხოლმე უყურნობი ერთმანეთს. აქ არის სჯა-ბაასი პოლიტიკა—დობლიმატ აზე, ვაჭრობა-მარეწველობაზე, მთავრობაზე, შინაურ და გარეშე საქმეებზე, ოჯახურ ამბებზე და მეგობრულ ურთიერთობაზე, სიყვარულზე და ფულის ანგარიშზე... აქ —ა ლუღხანაში კიდევ უფრო ხშირათ— იმართება კრებები, აქ სწევენ ორატორები პროპაგანდას, ამბობენ სიტყვებს, კითხულობენ რეფერატებს. აქვე იმართება საღამოები, ბალები, წარმოდგენები. ერთი სიტყვით ყავახანაში მუდმივი, შეუწყვეტილი გარეგნობა მოძრაობდა. ასეთ წრეში ტრიალებს კენწერისი. ის ასეთი მოძრაობის მუდმივი დამსწრეა, მუდმივი მეთვალყურეა. მან იცის, რა კრებაა დღეს, ვინ არის ორატორი, რომელი პარტიისა, რას უქადაგებს, ვის ებრძვის; იცის, რა მოხდა დღეს მთელ ქალაქში, მთელ სახელმწიფოში და აგრეთვე საზღვარგარეთ, მას აქვს ხელში მუდამ გაზეთები, ჟურნალები და შეუძლია თვლი გადგალოს. რის წაკითხვასაც ვერ მოასწრებს, ამას გაგონებით ისრულებს. მას ესმის სჯა, ბაასი, კამათი და ამით მისი გონებაც ვარჯიშდება, წინ მიდის. მისი გონების განვითარება კაბინეტური არაა, — ის არ უზის წიგნებს და არ ზეპირობს. მისი ცოდნა პრაქტიკული ცოდნაა და ავბუღლია ნამდვილი ცხოვრების მოთხოვნებებზე. ამ ცოდნას ის იძენს ადვილათ, შეუწყვეტლათ, ჩვეულებრივ სიცილ-ხუმრობაში. იძენს იმიით, რომ იგი თვით ცხოვრებაშია შესული და არა მოზორობული. არ არის სახლში კარ-ჩაკეტილი, არ უყურებს მუდამ ოთხ კედელს, არ ესმის მასაფეთ კარ ჩაკეტილ მუხობლის ჭორები. ის გარეთ გამოსული, გარეთ „გახედული“ ქალია და ამ გარეთ გამოსვლის შედეგი ის არის, რომ იგი სახლში კარ-ჩაკეტილ ქალთან შედარებით გონება განხილ-განვითარებულია.

ასეთ გარეთ გამოსვლის შედეგი ისაა კიდევ,

რომ კენწერისს მორცხვობა, მობუზულობა არა აქვს. მას არავისი არ ემინია, არ რცხენია. გარეთ გამოუხედვე, საზოგადოების და ხალხის უნახავ ქალს მამაკაცთან დალაპარაკებაზე ენა ემბება, სახეზე აღმური ასდის, გონება ემბება და რის თქმაც უნდა, ავიწყდება. მიდის გეზზე, — რცხენია, ამ სიტყვითი გამო იბნევა, ან ქვას ფეხს წამოკრავს და დეცემა, ან სხვა რამე უბრუნული ხითათი მოუვა. ზის საღილათ საზოგადოებაში, — შამშილით რომ ჰყეღებოდეს ლუქმას პირში ვერ ჩაიდებს, ან ჩაიდებს, მარა ისეთ პატარას, რომ ჩიტსაც ვერ გააძღებს. სუფრა რომ საქმელებით სავსე იყოს, ის მაინც შშიერი ადგება. რომ გულიანთ ჰამოს, უნდა ოთახში დაიმალოს. ის თავს თავისუფლათ მაშინ გრძნობს, როცა მარტოა, როცა არავინ უყურებს, უცხო სიხალთეებს არაუარის. ამიტომ ასეთ ქალს საზოგადოება სძულს, ხალხში ვასვლა ვერ ეტერება, რადან საზოგადოებაში იტანჯება, იქ ჰუდამ აღლუგებულა, მუდამ ნერვებ დაჭიმულა. როცა საზოგადოებაში მოხედება; ნატრობს, როდის იქნება ჩემ სახლში წავიდე, სადმე კენჭულში მივიმალო და თავისუფლათ ამოვისუნთქოვო. ერთი სიტყვით ასეთი ქალი ველური არსებაა. მას კულტურის არა აცხიარა, იგი პატრიარქალური ცხოვრების წარმოშობილია, კენწერისი კი ვეროპის კულტურის ღვიძლი შეიღია და მის მიხერა-მოხერას, ქცევის, კულტურის დალი ასეთა. საცა უნდა იყოს, მარტო თუ ხალხში, ის ყველგან თავისუფალია, შეწყუბებას არა გრძნობს. ჰშია, — ჰმას ყველას თვალ წინ, უნდა სასმელი, — სჯამს და, უნდა ვთქვათ, ზორბათაც სჯამს. სჯაში, ბაასში, სიარულში, საზოგადოათ მიმოხერაში, — ყველაფერში ძალდაუტანებლობა, თავისუფლება ეტყობა. მისთვის სულ ერთია, ვის ელაპარაკება: სალდაის თუ გენერალს, პროფესორს თუ სტუდენტს, მილიონერს თუ მუშას, მამაკაცს თუ დედაკაცს, — ყველასთან თამაში, არაფისთან მორცხვობა და უკან უკან წევა არ ეტყობა. ის ლაპარაკში არ დაიბნევა, რის თქმაც უნდა, ლამაზათ და გაგებულათ იტყვის, სხვისი ნათქვამის კრიტიკა და ვასჯა იცის. მას ყველა სიყვარულს უტყვადებს, ყველა სიყვარულში არა მწუხრებს, — ისიც იცინის, მხიარულობს. მარ ეს იმას არ ნიშნავს, რომ ყველა ეს მას რწამდეს, სიმ რთლეთ მიანდეს. მან კარგათ იცის, რომ ეს ხუმრობაა და არა სიმართლე. ღამის ორ საათზე ყავახანიდან სახლში მარტო მიდის, — არაფრის და არაფისი არ ეშინია, გაყოლი და დამცველი არ სჭირია. თავის დაცვა თითონ მასვე შეუძლია. მას საკუთარი პიროვნება შეგნებული აქვს, ადამიანები მგლებათ და დათეებათ არ ეტყენებიან და ამიტომ აღარც ემინია.

და არა მარტო კვლევრინია ასეთი თამამი და უშიშარი, — საზოგადოთ მიუხედავად ქალი ასეთი თვისებისაა. ხალხს, საზოგადოებას აქაური ქალი შეჩვეულია და აღარ უფრთხის მას. საღ ერევეა ფი ამ საზოგადოებას? ყველგან. მოვშორდეთ ყავახანას, — ენახოთ აქაური მალაზია, ვაქრობა.

ფ. შატერშვილი

რა მიაფეხა სოსიკას.

(მოთხრობა ქართლის ცხოვრებისა)

I

ბრამი აღდგრძელა ღმერთმა!

— ოჰ, გაციმარჯოს ღმერთმა, ჩემო სოსიკო, — რისთვის მისულხარ?! —

— იმ დღეს არ გეხევეწებოდა — ეგება ფული მიშოგო მეთქი!

— როდის იმ დღეს — მერე რა გითხარი?!

— გამოდ და მოვილაპარაკოთ — შენი ჭირიმე აბრამ, გინდ მოგიკლავარ და გინდ უფულოთ გავისტუმრებოივარ — ხო იცო, როგორც მიჭირს ფული — ი რო გუგუნებოდა.

აბრამმა შეიკუმხნა შუბლი, ცოტათი მოახუჭა თვალები, დაატკრდა მიწას და თან ეშმაკურათა, განხე გასტკეროდა სოსიკას.

სოსიკა დაეხჯინა ჯოხს და თვე ჩაღუნული მიიქცა რაღაც გაურკვეველ ფიქრს.

— ჰა, აბრამ რას გაჩემდი! შენს იქით გზა არა მაქვს, გინდა მაცოცხლე, გინდა მამკლდი.

აბრამმა აიღო მაღლა თავი და ცოტა ხანს შემდეგ უთხრა სოსიკას:

— ისე შენ ვიშველოს ღმერთმა, როგორც მე ყველა ვაჭირვებული კაცისთვის მიწის ფული; მეც მიშველოს ღმერთმა — მარტო შენ არ დავიფიცა — მაგრამ უჭირთელობაა: ცისაც რა მიივცე აღარაგინდ მოამცა; ზღირთელ სოფელში, რამდენმა გამიხად საჩივრელათ საქმე — ფული დავატე, — ყველას გაფუშართე ხელი ზე თავნსაც კი აღარ მამღვეწე. აი, იმ ხუბრიშვილისა არ იცეხს, მაიფილა, მოცდენის გარდა, ფულიც დაეხარჯე დავში და რა ავიღე!

— რა მოიგო რა გაჩივლა, — ეგქსილში რაც

ეწეო ხო კანონიერი სარგებლით გადახდინე და შენც კა წააგე! უხასუხა ღმირლით უწყინარი ხმით სასიკამ.

— უპირულობაა: სარგებელს მადლიანათ აღარაგინდ მამღვეწე. შენმა ვაჭირვებამ თუქ შემაწუხა სოსიკო, მაგრამ მაინც ვერ ვასესხებ.

ეს რომ თქვა წამოღვა ზეზე აბრამი და კარებს უქან აიტუხა.

ფულის არ ქონება ტყუილასავით მახვდა სოსიკოს გულში, დავუდა ჯოხს და მწარეთ ჩაუბიქრა...

— ბეელი გინდა, — შოშოკო, ფული?! ჭიოხა სოსიკოს დახლში მდკომმა — აბრამის შვილმა — იაკობმა.

ამ კითხვებზე სოსიკომ დალონებთ უხასუხა: — ერთი ორი თუმანი მინდა; შენც უთხარი მამაშენსა მიშოგეთ ფული და ღმერთ, რეულო, რამდენ სარგებელსაც მოხრეთ, კალოზედ აგროქეთ და მოგცემთ.

— შეგვიშვან ოღ ჩანახ პულმ ვიღებთ — თვეში თუმანზე — ჩვენი ჩანახით — ენა მიახლქით უთხრა იაკობმა სოსიკოს.

— რა ექვა, სარგებლის გარდა ორ ჩანახს მცუ დავიჭირთ, ოღონც მიშოგეთ ფული. მამაშენი რა გაიქცა, რა, მე რა უპირული კაცო მახახა, ჰა — უთხრა იმეღინათ სოსიკამ.

— მოიანდე და ეხლავე მოეა. — აბრამისშვილი იაკობი ენა ჩაღუნე იყო.

სოსიკო ჩამოჯდა ღუქანში ხის ჯირკვზე და დაუწყო აბრამს ლოდინი...

II

აბრამი იყო საშუალო ქონების კაცის შვილი, რომელსაც სოფელში სიარულით მოეკროებებინა კარგა ბლომით ფული.

აბრამი წვერულღამ ამწვანებულ იყო, მამა რომ მოუქცდა. იმან თავი დაანება სოფელში სიარულს და თავის სოფელში გამართა ღუქანი; ერთიღ მაისიგან დაჩრა. ეს ორი ღუქანი ერთმანეთზე გადააბა, ერთს გაუმგარა კარები და რაც ძვირფასი საქონელი ჭქონდა შიგ დააწყო, მეორე თავის სავაჭროთ მოართო, მაგრამ შოგ კი არა ეწყურა: ასე რომ აბრამის სავაჭრო ღუქანი ვაცარტული ეგონა კაცს; მაგრამ რასაც მოჰკითხავდით თითქო მიწიღარ გაგინებდით. ამ სახით გაითქვა აბრამმა სახელი მთელ ქართლში; ცისაც კი რამე დაჭირდებოდა, იმასთან მირბოდა და თუ წინა ღუქანში არა ჭქონდარა, მეორე დაფარული ღუქანიდან ვაშოუტანდა ჩემათ და ისე ოსტატურათ აწვენებდა თავს მუშტარს, თითქო რასაც მისცედა — იმაზე მეტად აღარა ჩამებდარა. მოიღებდა თუ არა აბრამი ხელში ფულს, მამაწენ ან სასარგებლოთ

ავალტვება და ან იგირავებდა გამოასელიან ეენანებებს და სახნაჲ მიწებს. ამ გვარათ რამდენსამე წელს შერმდეგ აბრამს ჰქონდა სოფლებში ბლომათ გაველდუბული ფული სასარგებლოთ. გაილენებოდა თუ არა ჰირანხული, ურამები დაიძრებოდენ სოფლებიდან და ურეგი ურეგზე ადგა აბრამს კარზე საყვ ტომარეგი რ დასაპალნებულო; აბრამიც ურეგებდა ადგრლს და მფურამებიც იქ კლიდენ ტომარებს.

ამ გვარათ სულ დაიესებოდენ ჰირანხულით აბრამის დადგული ოთახები, ბელღები და ჯიხუჩები. ავრთვე რთველზე აბრამის სახლს ხშირათ მიადგებოდენ ურამები ყურძინი და ხილით სავსე გარდებით. ასეთ სარგებელს აბრამი მაღე ფულათ აქცევდა და, სადაც კარგი ნაპატეგარი ნაფურები და ვენახები გამოჩნდებოდა, ხელიდან არ გაუმეგბდა. თუმცა აბრამს ფული გამოუღეველათ ჰქონდა, მაგრამ სასესებლათ რომ ეინმე მიეიღოდა, ისე გააწყობდა, რომ კაცი იფიქრებდა—კაპუცი არ ექნებოდა. იმას ჩეველებათ ჰქონდა, ერთი ორსამ დღეს უნდა ეცდევინებინა იმისთვის, ეინც ფულს ესესებოდა და როდესაც დარწმუნდებოდა, ჩემ ნებაზე მოეპქციეო, მაშინ ერთი ორათ და ერთი სამათაც დაუწერდა ეექსილში და როცა კარგათ შემოწმებულ ეექსილს ჩაივებდა ჯიხეში—დაუთვლიდა ფულს მოგაღეს ზე გაისტუმრებდა სახლში.

აჲ, ამ გვარათე მოეცქა ის ჩენ სოსიკასაც. —დღეს შენი გულისათვის მოეცდი, ბეგრი ეიარე, მაგრამ ეერ გიშოვე ფული; ამ საათს კაპუცი არ შაქეს ხელში და ხვალაღის ფულს ეერ მოგცემო — ეს უთხრა აბრამმა ზე გამოჩნდა სოსიკას. სოსიკას წელი მოწყადა, მუხლები მოეკეთა, მაგრამ რას იზამდა, ფისთან წასულიყო და ან ეინ გაუმართავდა გაქირეგების დროს ხელს, თუ არ ისეგ აბრამი. თე ჩალუნული, ჩაფიქრებული, მიმით დაძრა სახლისკენ სოსიკა.

III

გაორგობის თევა. ირგელიე მოჩანან ცამდის ამართული თოვლით დაფენილი მთები, თედას ერეგენება, თითქო ლეთის განგებას ცისათერს მიუღვამს ბოძებათ ეს მთები, ზედ დაუმზია ჯამიეთ ცა და შიგ მოუმწყედეფია ეს არე-მარე. შორს მთის ძირას მოჩანან სოფელი ბლუეთი, საიდანაც ისმის ძალღების ყეფა და წაქეწკეი. კაქლის ტოტებ შუა აქა იქა გამოჩანს დაყარული სახლები, დაძირული ჩაღები და საძიღები. აი მიუახლოებეთ ამ სოფელს, შეხედით კიდეც; აქეთ-იქით ლობებების მაგერათ ცარიელი თხრილებია, რომლებსაც თხლათ გაყოღებული აქეს ნერგები და ყეფ ფშატა (გარეული ფშატა); თხრილებს შიგნიდან მოჩანან მიწაში დაუმარა

ხაეი უსარო ვახები; გაივლით ცოტას და დავებდებოდათ თხელი ტალანის მორევი, რომელსაც ზედა პირზე გადაკურია თხელი ყინული—ძალიან მარჯვე უნდა იყოს კაცი, რომ დაუსველებლათ გაცდეს მორევის—ეთქვათ როგორც იყო გაცივლით მორევის, მარჯენი ვინაიათ მიწურ ალოზს სასლებს, რომლის ბუხრებიდან კომბი კუმშათ ამოხრჩის. ცოტასაც გაივლით ზე დატებდებათ ბოგირი; აი, ამ ბოგირის მარცხენი, ერთ პატარა ნაფურის ბოლოზე დინახათ მიწურ სახლს, რომელსაც მიწის პირათ აფარია ჰეი და ზედ ავარავებულია იმგა. ზეიდან, ამ სახლს დაბალ ბუხარს ახნია ძირ დაყოვარდნილი დიდი ქილა; ბუხარს ახლო აქეს (მიწის პირათ) ოთხუთხი ბანი, საიდანაც ჩადის სახლში მშის შუქი. აი, ამ სახლის გვერდზე იღვა უხარ მახარი კაქლის ხე, რომლის ნაყოფიც გაქმული იყო ახლო-მახლო სოფლებში. ახლა ამ კაქლის მაგერათ მის ნაადგივებზე ევლა იმ კაქლისადე კუნძი, რომელსაც ხან ერთი გვერდიდან უყავუნება ცულს და ხან მეორედან ერთო მაღალ-მაღალი, ტან წერილი, გამხდარი ქალი, მაგრამ მისი დაქრული ცული არაფრათ მოქმედებდა კუნძზე. ის ხან მაღლა აიჭყარცინიდა ცულს და ხან გვერდზე, მაგრამ ქალი მიიწე ამათ ცდობდა გაყინული კუნძის დაბობას,

- „საღამო მშვიდობისა, ნათლი დეღ!“ — მიადახა ტასიას ერთმა დაბალ-დაბალმა შეგვერემანმა კაცმა.
- ამ კაცის დანახებზე ტასიას ფერი ეცვალა და მუხლების კანკალით ძლიეს უბასუხა:
- „ღმერთმა მშვიდობა მოგცეს!“
- სად არის სოსიკა, ეერ იშოვა ფული?!
- რა ეიცი, ავერ რამდენი ხანაა ი ფულისათვისა ზრუნამს; დილასაც ფულისთვის წაეიდა და რა ექნა, რა არ მოსულა შინა!..

— მოსულა კი არა უთხარი სოსიკას, დროზე იშოვოს ფული—რამდენსა გეცემენ ზე აბედას გეამღევენ თქვენი გულისთვის, უთხარი, აი, ხვალაც მოუცდით და თუ არ გამოჩნხით თქვენ საქონელსა, აი, ი გორკელი ყსაბი ყიდულობს.

ეს უთხრა თუ არა ტასიას შეგვერემანმა კაცმა, გაბრუნდა და თან ყვიროდა: ამ ჯანჯალი ხალხისადან არის, გაობრცხული და გაღწერილი სოფელი; საწყალი კაცი რა გასაჩენია—დაპირე წიხლი და გაქუცილეთ—შე მუდგევო ბიჭო, ე რა არ მოგეშეება საქმე, აიღე და მიე ჰა, რაზე აღეწინებ სოფელსა...

ამ დროს ტასია უძრავათ იღვა კუნძთან და ყურს უდებდა შეგვერემანი კაცის ყვირილსა. შემდეგ აიღო ხელში ცული და ერთ ორჯელ კიდეგ დაქ-

რა კაცლის კუნძს, და რო დარწმუნდა ვერაფერს შევაპობო, დაიჭირა ხელში ცუდი და ვასწავა სახლი-სკენ; ჩაედი მიწური სახლის დერეფანში, მივიდა სახლის კარებთან — გაალო კარები და შევიდა სახლში.

— მიჭრა ბუხართან ტასია და ხელათ მაგრა ჩაპრა თავში ბუხარ წინ მჯდომარე კმაწვილს, ილიკოს, და თან შეუტია: „შე სიყმე შევო, მაგდენ ნაქუსს ახლავე ანეს, ხომ გავწყდით სიცოეთ ამ ქალაქია ღამეს; წე ვს ბავში, რა ჩხავის, ვეღარ ვადაარწებ?“

ბუხრის კერასთან მიიკუნტა ფენს შაშველა და გულ-ვადადელილი ილიკო და თე-ჩაღუნული, ქვეშ ქვეშ გაიკტირებოდა დედსაკენ, როდესაც უკანასკნელი არწუნდა აკენასა; მაგრამ პატარა შაქრო აკენაში მინც ხმა მაღლა ტირილა.

— ოო მამაშენიე წასულა მოუხსავალში, რომ აღარ მოსულყვეს შინ ცოც... დასწყევლოს ღმერთმა, თუ ერთი გაატაო თავი სახლიდან ნულარ გიფიქრათ, რომ იმან დროზე მოიხედოს შინ. რა უშვას, დასეირნობს აქეთ-იქეთა და ერთობა სხვა-და-სხვა სანახავებითა, რაკი გავა სახლიდან — ყველა დადიწყდება — აღარც შევა ახსოვს და აღარც ფიჩხი. აი, ცეცხლიე წაქილებო ჩვენ ბატრანს ჩენი ცოდეითა; ნაფუზარა ნაფუზარა აღარ გვიგამს, სულ დაფუთი ნაფუზარის ღობეები. აღარც მარგილი ვერჩება და აღარც ხეხილი — ოხაათ დაურჩეთ და ტივლათ გაუხლებლ ტყე — ეგ ერთი კაკალი გვედვა, შელის გამეტება ჯობდა მაგის მოჭრას მაგრამ რა გვექნა... ღამბარკობდა გიფიეთი ტასია, ხან დაბალი და ხან მაღალი ხმით. დავიჯერო იცის ვინმე ეს ჩენი გამჭირებებ? არა მგონია რა იცოდეს.

— დედა, ამაღამაც იქ უნდა ეწყვიროთ ჩენი ძროხანი?! * ჰკითხა შესარიგებელი კილოთი ილიკომ ტასიას.

— ოო, ძროხა მამაშენსა და ჯანდაბა; აგერ დახინდა და მინც არსადა ჩანს! მის იცის, იმ ურჯულრომაც იქნება ფული არ მისცა, ცარიელი რომ მოვიდეს, მაშინ არის საქმე; მერე უყურე ამ ღამე იმის ბორავასა, წუხელისაც ჯავრით არ ძინებია...

ამ დროს გაალო სახლის კარები და შემოვიდა თავ დიდურული, მაღალ-მაღალი სრული ტანის კაცი, თუხე ესურა აქა-იქა ბანალ ამოგლეჯილი შავი ქუდი; ტანზე ცეცა, ალაგ-ალაგ დაკვერთული, თეთრი ჩოხა, წელზე ვრტყა ხამი ტყავის წეროლი ქაბარი; შარავლი ცეცა შავი იარღლისა, რომელიც იქ იყო თეთრი ძაფით რომ დაკონკრებული, ერთი ძაფი რომ გამოგებოროთ, ცხრა ნაფლეთი ჩამოვარდებოდა. ფეხებზე და წვივებზე ცეცა დაგლეჯილი წინდა-ქალამანი და შავი პაიკები, რომლებიც ტალახში

იყვენ ამოსერილი. — შემოვიდა თუ არა სოსიკო სახლში, მიხედ-მოხედდა — მივიდა როდითან, დაავლო ხელი, მიიტანა ბუხრის წინ, დაამხო პირქვე და ზედ ჩამოჯდომას აპირებდა, თან ხმა მაღლა უთხრა ტასიას.

— შე ოჯახ დასაქცეო, ვეღარ ანთე ე ოჯერი ცეცხლი, ჰაა! არ იცოდ, რა შეცივებული მოვიდოდი!..

ამ დროს ბუხრის კერასთან მჯდომარე ილიკო, ხან დედას შეხედავდა და ხან მამას, მაგრამ მის არც ერთი ხმას არ სცემდა; იმასაც უყვირდა დედამის ასეთი არა ჩვეულებრივი ქცევა. — სოსიკო თან ტალახთან ქალამნებს იხილდა და თან ხმა დაბლა ამბობდა:

— მაგ ოხერა ღარიბაშვილის ეენახთან წამი-ცურდა ფენი და ტალახის მორგეში გადავარდი; ჩაში ტყდა ყინული და ძლიეს ამოვამტრე ფენები. — ტასია მივიდა ნაქუსის გოდორთან, აიწია კაბის კალთა, ჩიყარა ნაქუსი — მიიტანა ბუხართან და ჩიყარა — ჩანელმებულ ნაქუსის ცეცხლს.

— აი, აღრე გეშველოს, აღრე შენ ეგ ანთოო... მოიტა კიდე დაყარე. — უთხრა წყრომით სოსიკამ ცოლს.

— კაცო, რა დაიწყებ ხოლმე უთავებოლო ლაპარაკს და აღარაფერს ფიქრობ, ახლავე რა და ვაყარო, მერე რილათი ანთებ ცეცხლს; ამოტელა ღამეში, ეგებ როგორ გაუტირდეს კაცს! შენ ამ ღამე ტუბილთ გინანეს და მე კი არა მკითხავ, რომ ამ ღამე წარამარა ჩხავის ბავში! ნაქუსმა დაიწყო ხჩროლეა და შემდეგ ნელ-ნელა ალიც აილო. სოსიკამ დაიხდა წინდა ქალამანი, გაჩხირა ბუხარში თან მოტანილი ნერგის ჯახი, დაუნა ზედ ტალახთან წინდები და დაიწყო ცეცხლზე თბობა.

— შე ოჯახ დასაქცეო, პატარა ჯექამანი ვეღარ მიადგე, დღეს ჰური აღარ მიჰმია, რაც დიღის აქ არ დაწავყრი.

— კაცო, რითი უნდა მომხარწა, ვერ ხედავ ამ შემის სიძვირეს?! წახვედი და დაგვანებე თავი, უშეშო ცარიელა სახლში; კიდევ კარგია რომ მამაგონდა: გამოვბევე სიმინდი; — დღეს და ამაღამ ამ ნაქუსით უნდა გამოვიდეთ — გაუტანე წყლან ცული, უნდა დამეპო კუნძი, მაგრამ ერთი ნაფურცტ ვერ შევაგებინე. — ტასია ბუხართან დაჯდომას ეპირებოდა, როდესაც სოსიკამ ისევ შეუტია:

— ჰური მშთან მეთქი, ყრუ ხარ?

მივიდა კიღობანთან ტასია, ამოილო ორი თონის მუდი, მიიტანა ბუხართან, ჩაუფიცა ცეცხლს და თითონაც გვერდით მოუჯდა.

— კაცო, ეგ რა ზნე გჭირს!!, წახვალ საღმე

იქ დაწვები, მოხელ და მუნჯივით დაჯდები; რა ქენი, რისთვის იყავი ამ ქალაქა დაღე წასული?

ტასიას კიდვე რაღაც უნდა ეთქვა, როდესაც სოსიკამ შეუთქა:

— გიყთა ე დედაკაცი, ეს უფრო მიწამომას სიკოცლეს; ალბინათ ქალბატონივით ბძანდება სახლში და პასტე პასტეს გაიძახის. ხელ გამოდი და მოაკცმო! — ძალთ ხომ ვერ წაერთმევედი იმ ვერანასა!..

— ამაღამ კი სიცივით გაწყდებიან და მერე გინდა მოკცეს და გინდა არა...

— ოჰ, შენ შეგაჩვენა ღმერთო, ქალი რა გასაჩენი იყო, კულიანია, კულიანი!

სოტა ხანს შემდეგ ადგა ტასია, მივიდა ძველ დაჯდულ სეიფთან, რომელზედაც ელაგა ლოგინი, აიღო დაგლევილი ქუჭუთი გაბლისკნოლი ლივით და მუთაქა, მიიტანა ბუნბართან დახეულ კილოზე, გაშალა ლივით და კვლის ძირას დადგა მუთაქა; შემდეგ მიიყენა მიუღვამარე ილიკო და ზედ დაწვინა; მოიტანა შემდეგ პატარა ხონა, დაუდგა ქმარს წინ და თათრანაც მიუგდა გვერდზე.

სოსიკამ აიღო გაფრთხებული მკვდები და ორივემ ერთთა დაიწყეს ჭამა. როდესაც გაათავეს ვახშმის ჭამა, სოსიკა მივიდა ლოგინთან, ვახიდა ტანისმოსი, მოუწეა ილიკოს ღვერდზე და ზედ წაიხურა დაგლევილი საბანი. პატარა ხანს შემდეგ გააქრო ტასიამაც საწათი, ჩაწეა ლოგინში და მიიკრა გულზე პატარა ილიკო.

(შემდეგ იქნება)

„საქალის“ ფოსტა.

ქ. ბ-ში. ბ. იანვრ ნ — ქს. თქვენ ბეჭდითსივით: კვლის უყანსხელ ნომერში დაბეჭდილი ისტორიული ცნობები ირავლის შესახებ მართლად 1879 წლის „იკონიის“ ნომერში დასტამება, როგორც ამას უნდა. ფურც. წერდა. რადგან თქვენ ვერ შეგომოწყობათ ეს, ამისათვის განხორციელება შეიძლება: „იკონიის“ ნომერებ ნომერებში ერთი სატყუებ ან არის ირავლი მუარის შესახებ. ეს შენისნას ატორის სრულ ფანტაზია. ჩვენ შივრ დასტამული ცნობები პირველია ქართულ მწერლობაში, თუმცა აღდანი წარსულისის საზოგადოების წინსახეებში ინახება, და მისი უმნიშვნელო ნაწილი კიდევც უფროვანით. ვინაა რომ ტყუილებს ან აქვივით და ჩვენს მოგეზვართა.

თოლისში. თანამშრომელს. ჩვენ ირავლის შესახებ ვარჩით მის თანამედროვე უცხოელის აზრს დატყუებულ და ანა შინებო, რასაც არავითარი ისტორიული მნიშვნელობა ან აქვს.

ამ ნომერში ნახმარი საჭიროა უცხო სიტყვების ასნა

(ერთხელ ასნა სიტყვებს მერე ხელ აღარ ავსნით.)

აგარიები — გამაღვასტურე მუერენე; ანტისანიტარული — უსუვთა; ანტივიენური — ვსნას მომშლე; ანსამლი — ერთანასა; დემონსტრაცია — საწროთ გამოსხედებული წინადადება; ენტუზიაზმი — აღფრთოვანება; ესტეტია — სუფერა სამაგნება; ემიგრაცია — გადსახლება; ექსპლოატაცია — გაყვფაფა, სარგებლობა; იდეალი — სარგებლობა შინას; კრიზისი — შერყევა; კულტურა — ნივთიერა და განკარგვა იმე წაწევა; მაქსიმალური — უმაღლესი; მეტაფიზიკა — მსუველობა მიუწედაძლე სკანსე; მონოტეიზმი — ერთი რამე სუნის აღწერა; პრინციპი — ძირითადი მოსახრება; რაიონი — გუთსე, მარს; სლავიანოფილი — სლავიანთ მოყვარე; ტაქტიკა — მოქმედების წესი; ფიცილიტერი — უსაფრთხო საქონლის შემოტანის მოსახრება; ფიციკა — შენეაგება ნივთთა თვისებებზე და მათ ერთი მუარეზე განგან გაყვენახე. ქიმიკა — შენეაგება ნივთთაგება შინასგან აგებულობაზე და მათ ცვალებახე.

ქართული თეატრი.

ქმირას, 25 იანვარს 1898 წ.

ქართული დრამატული დასისაგან ეფ. და დავ. შესის მონაწილეობით წარმოადგენილი იქნება.

ბ ბ ბ რ ს ბ IV

ისტორიული დრამა 4 მოქმედ. გ. შესისა.

II

ბ ბ ბ რ ს ბ IV

კომედია 2 მოქმედ. გ. შესისა

მონაწილეობას მიიღებენ: ქქ. ეფ. შესისა, ჩეჩქეზი-შვილისა, კარგარელისა, ვარელი; ბ.ბ. აბაშიძე, დ. მესხი, გელეანოვი, გამყრელიძე, სემიონიძე, კანდელიკი, საფაროვი, გეგამიძე და სხვა.

აღვილებების ფანს ჩეულებბრეია დასაწყისში 8 საათზე

რეჟისორი გ. შესი.

შინდარსი: ალფონს დოდე. — კვირიდან კვირამდე. — სხვა-და სხვა ამაგი. — ეკოლის კორესპონდენცია. — ჩუნი სანობა ზსსა. — ქრთაეა (რუთო). — ორი სიზმარი ლექსი ე გოგოლამსა. — მილოტიკოდა გ. წერეთლისა. — წერილი პირიდან — სსსი. — მავარსი შენიშვნები ფ. ფატრევილ სა. — რა მოვეა სოსიკის (მოთხრობა). — ყველის; ფოსტა. — ეცხო სიტყვების ასნა. — განცხადება.

რედაქტორ-გამომცემელი ან. თ. წერეთლისა.